



**LUNDS**  
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Socionomprogrammet

Socialt arbete med drogmissbrukare SOL 065

Termin 6 vt05

## **C-uppsats i Socialt Arbete**

# **Så tyckte jag det var...**

**-en retrospektiv studie av åtta ungdomars  
upplevelser av att vara på Staple behandlingshem**

Författare: Mikael Bergqvist & Jocke Ekberg  
Handledare: Anders Persson

## **Abstract**

The aim of this university paper was to understand how eight former clients at Staple reformatory had experienced their stay there. The clients at Staple are young people between 13-20 years old, both boys and girls.

The basic questions were: What picture do the clients have of the treatment they received?

What has been, from their perspective, the most important during their stay? Do the clients think the time spent at Staple has helped them? And how do they describe their change, if there was any?

We gathered the information from the youngsters with qualitative interviews based on a manual divided into covering different themes

We found that the time at Staple had been very positive for all the former clients that we interviewed. They described the relations with the staff at Staple as central for their rehabilitation. The most important task for the people that work there is to set a good example for the client, and to be role models. All our informants believed that the environment at Staple has helped them to develop a healthy new social behaviour and from their point of view a stronger, happier and more humble personality.

## Innehållsförteckning

Förord	5
<b>1. Problemformulering</b>	<b>6</b>
<b>2. Syfte och frågeställningar</b>	<b>8</b>
<b>3. Metod och urval</b>	<b>9</b>
3.1. Förförståelse	9
3.2. Intervjuer och genomförande	10
3.3. Etiska överväganden	12
3.4. Validitet och tillförlitlighet	14
3.5. Urval	14
3.6. Bortfallsanalys	15
<b>4. Fortsatt framställning</b>	<b>16</b>
<b>5. Tidigare forskning</b>	<b>17</b>
<b>6. Definitioner</b>	<b>19</b>
6.1. Missbruk	19
6.2. Behandling	20
6.3. Medlevarskap	20
6.4. Miljöterapi	21
<b>7. Verksamhetsbeskrivning</b>	<b>21</b>
<b>8. Teori</b>	<b>23</b>
8.1. Socialpsykologi	23
8.1.1. Det sociala jaget	24
8.1.2. Rollövertagande	25
8.1.3. Multipelt jag	25
8.1.4. Den generaliserade andre	25
8.1.5. Signifikanta andra	26
8.1.6. Primärgrupp	26
8.1.7. Spegeljag	27
<b>9. Informantbeskrivningar</b>	<b>27</b>
9.1. Isak	28
9.2. Josef	29
9.3. Theresa	29
9.4. Maria	30

9.5. Wisam	30
9.6. Eva	31
9.7. Birgitta	31
9.8. David	32
<b>10. Analys</b>	<b>33</b>
10.1. Behandling a'la Staple	33
10.2. Arbetslagen	38
10.3. Rädslan för det okända	39
10.4. Gamling	40
10.5. Dags att stå på egna ben	42
10.6. Ett nytt liv	43
<b>11. Sammanfattning</b>	<b>45</b>
<b>12. Avslutande diskussion</b>	<b>48</b>
<b>13. Källförteckning</b>	<b>50</b>
13.1. Litteratur	50
13.2. Tidskrifter	50
13.3. Uppsatser	51
13.4. Rapporter	51
13.5. Internet	51
<b>Bilagor</b>	
Intervju guide	bil.1
Förfrågan om deltagande och Informationsbrev till Informanterna	bil.2

# Förord

Först och främst vill vi tacka alla de ungdomar som ställt upp och delat med sig av sina liv och erfarenheter. Utan er hade denna uppsats aldrig blivit genomförd. Vi vill även tacka de ansvariga på Staple för förtroendet att låta oss göra vår uppsats rörande deras behandlingshem. Vi vill även tacka våra familjer för denna tid då allt annat, så som hushålls göra och dyl. har blivit ställt åt sidan för att viga dyrbar tid till detta projekt. Vi lovar att försöka gottgöra er under sommaren som kommer. En stor applåd ger vi även varandra för att vi stått ut med den andre under jobbiga stunder.

Slutligen vill vi tacka våran handledare Anders Person, för alla goda råd, tips och kommentarer.

Malmö/Höör den 17/5 2005

Mikael Bergkvist & Jocke Ekberg

# 1. PROBLEMFORMULERING

Det kan tyckas att ungdomsproblematiken i Sverige ökar lavinartat. Rapporter om hur kriminalitet och missbruk breder ut sig bland våra ungdomar basuneras ut av massmedia. Dessa ungdomar som rör sig i samhällets kulisser, som slukar en stor del av skattemiljonerna. Kommunerna lägger stora belopp på vård och behandling av dessa ungdomar. För närvarande debatteras det i massmedia om den bristande tillsynen i de privata behandlingshemmens organisation samt behandlingsinnehåll.

Allt för sällan hör man röster från ungdomarna själva.

Det är med stor nyfikenhet och ett brinnande intresse som vi kastar oss i denna rytande fors, som förhoppningsvis ska leda oss till en intressant och spännande uppsats. För att verkligen komma på djupet och för att kunna få ta del av hur dessa ungdomar upplevt sin vistelse på ett HVB-hem<sup>1</sup>, har vi valt att göra en kvalitativ informationshämtning och kommer via en semistrukturerad intervjuguide, med stort intresse ta del av deras egna berättelser.

I samhället idag kan kritiska röster göra sig hörda över att deras hårt förtjänade skattepengar ska gå till missanpassande ungdomar.

Vår tanke är att ge plats för ungdomarnas upplevelse, hur de upplevt tiden på behandlingshem, i det här fallet Staple ungdomshem.

Staple ungdomshem är ett HVB-hem som tillhör den genre av behandlingshem där personalen bor tillsammans med klienterna 24 timmar om dygnet i ett kollektiv, så kallat medlevarskap. Staple tillhör även den grupp av HVB-hem som säger sig använda miljöterapi som behandlingsform. De har även inslag av äventyrsbehandling i deras verksamhet.

Genom att vi endast intresserar oss för de specifika ungdomarnas syn på sin behandling tror vi oss kunna få tillgång till privilegierad information från dessa, vilket enligt oss torde vara väsentligt då insatsen riktar sig mot dem. Detta perspektiv har

---

<sup>1 1</sup> Hem för Vård eller Boende och med det så avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Om ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller enskild individ krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt (1 § 3kap SoF)

enligt uppsatsförfattarna fått alldeles för lite utrymme när vi talar om behandling av ungdomar.

Det finns i Sverige 35 särskilda ungdomshem som drivs i statlig regi enligt statens institutionstyrelse (SiS) ([www.stat-inst.se](http://www.stat-inst.se)), samt cirka 400 HVB-hem som drivs i enskild regi enligt riksrevisionsverket (RRV 2002:6). Finns det något existensberättigande för dessa, ofta omnämnda som "förvaringsplatser" av missanpassade ungdomar, och i så fall vad anser ungdomarna om sin tid där. Det har gjorts statistik och utvärderingar i kubik och kvadrat. Väldigt få av dessa går på djupet, utan representerar ungdomarna i form av enkätsvar, siffror och diagram.

Ungdomsvården har länge varit ett ganska dåligt belyst område. Ändå vårdas varje år ett antal tusen ungdomar på institution. Det är av yttersta vikt att den vård de får är av god kvalitet så deras tid på institution eller hem blir meningsfull för både dem och resten av samhället. Ekonomiskt är det hundratals miljoner som varje år går från kommuner till diverse institutioner i såväl statlig som privat regi.

Enligt socialstyrelsen fanns det 2003 nästan 15 000 barn och ungdomar som erhöll heldygnsvård. Av dessa var cirka 4 500 barn och ungdomar omhändertagna enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52 ) i forts. LVU, samt cirka 10 500 barn och ungdomar som hade vård med stöd av Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) i forts. SoL. 3 100 av dessa vårdades på HVB-hem och 600 på § 12-hem<sup>2</sup> (Socialstyrelsen, Barn och unga- insatser år 2003, 2004).

Vård på institution av ungdomar med problem har funnits sedan 1840-talet i Sverige (Levin, 1998). Behandlingsmetoderna har varierat över tid, likaså har forskning och intresset av att se på effekterna av dem varierat över tid. Fram till senare år har intresset för forskning i ämnet varit ganska lågt.

I Sverige säger lagstiftningen, i form av LVU, att samhället ska ingripa och omhänderta barn och ungdomar som riskerar sin hälsa och utveckling, bl. a till följd av missbruk men även till följd av kriminalitet, vagabondage, ogynnsam hemmiljö. Barn och ungdomar kan även på egen begäran erhålla vård frivilligt enligt SoL. Hur

---

<sup>2</sup> Det har ansetts nödvändigt att utforma vården vid vissa institutioner på sådant sätt att unga, som bereds vård av anledningen som ges i 3§, kan ställas under särskilt noggranntillsyn i hemmet (Nordström&Thunved, 2004).

denna vård ser ut kan variera, allt från öppenvård till inlåsning på slutna ungdomshem.

Som nämnts tidigare så vårdas cirka 3 100 barn och ungdomar på HVB-hem. Dessa HVB-hem ligger utspridda över hela vårt land. De har varierande behandlingsinnehåll och arbetar utifrån olika behandlingsmetoder/teorier. Det behandlingshem vi ska använda oss av i vår uppsats drivs i privat regi och inriktar sig på ungdomar med social problematik i form av kriminalitet och/eller missbruk.

Att vi valt detta behandlingshem har att göra med att vi blev tillfrågade om att göra vår uppsats om något som rörde deras verksamhet. Detta arbete kan inte sägas vara representativt talande för alla HVB-hem, eftersom det finns så många och att det finns en mängd olika inriktningar på deras behandlingsinnehåll. Det kan tänkas att arbetet skulle kunna vara en fingervisning åt liknande HVB-hem med samma inriktning, men detta låter vi vara osagt.

## **2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR**

Vårt syfte med denna uppsats är att beskriva och analysera: *Hur har tidigare inskrivna ungdomar upplevt sin tid på Staple ungdomshem?*

Centrala frågeställningar för att belysa detta är:

- Vilken bild har ungdomarna av den behandling de fått?
- Vad har de upplevt som viktigt under sin tid på Staple ungdomshem?
- Anser ungdomarna själva att tiden på Staple hjälpt dem?
- Hur beskriver de sin eventuella förändring?



### **3. METOD OCH URVAL**

Vi vill börja metoddelen med att klargöra hur det kommer sig att vi har valt att skriva vår uppsats om Staple Ungdomshem som är ett HVB-hem för ungdomar på Gotland. En av uppsatsförfattarna har nyligen gjort sin praktik på Staple och har därför haft en sporadisk kontakt med de ansvariga på Staple, efter hans praktiktid. När de ansvariga på Staple fick höra att det var dags för deras förra praktikant att skriva c-uppsats, så kontaktade de honom och frågade om han inte hade lust att göra sin uppsats om något som rörde deras verksamhet. Efter att han pratat igenom det med den andre uppsatsförfattaren, så kom vi ganska omgående fram till att om vi skulle göra det skulle det inte vara någon renodlad utvärdering eller statistisk uträkning. Vi var rörande överens om att det skulle vara baserat på empiri ur ungdomarnas perspektiv, med deras ord.

#### **3.1. Förförståelse**

Båda författarna har på var sitt sätt en förförståelse och en både teoretisk och praktisk koppling till ungdomsvård. Den ena av uppsatsförfattarna arbetar som arbetsledare på en ungdomsinstitution inom Statens institution styrelse (SiS), och den andra har precis gjort sin praktik på det aktuella behandlingshemmet. Vi är båda medvetna om denna förförståelse och kommer under hela uppsatsen att vara medvetna om hur detta kan påverka. Att vi har två olika bakgrunder och tankar om ungdomsvård uppfattar vi, blir mycket dynamiskt och att det i sig gör att vi kan se saker från olika håll.

Författarna har även skickat ett informationsbrev till de ansvariga på Staple, som klart talar om vad vi vill undersöka och att vi kommer att göra det så objektivt som möjligt.

De eventuella förluster som vi kan se med att den ene av oss har praktiserat på Staple skulle kunna vara, att han omedvetet skulle kunna ha en strävan att vinkla undersökningen till något positivt för ev. tacksamhetsskuld eller tillhörighetskänslor. Genom att belysa endast ungdomarnas syn på vad de upplevt och inte utvärdera eller lägga några personliga värderingar i vad ungdomarna säger utan endast försöka förstå dem utifrån ett socialpsykologiskt perspektiv, samt att hela tiden vara medvetna om

de faktiska omständigheterna, gör att vi inte kan se detta som ett problem. De ungdomar som vi kommer att intervjua är utskrivna från Staple och har varit det en längre tid, så den av oss som har gjort sin praktik där, har dessutom heller aldrig träffat dem innan.

Faktumet att vi båda kanske tar saker för givet och förstår saker utan närmare beskrivning eller förklaring är en sak som vi också är medvetna om och kommer att ha med oss när vi presenterar fakta och beskrivningar. Vår ambition är att nästan bli förklarande, just för att försöka begränsa eventuella förutfattade tolkningar.

Att vi har blivit tillfrågade av behandlingshemmet, ser vi som en bra motivation för oss.

I svåra stunder kan det kännas bra att veta att någon faktiskt kommer att läsa och förhoppningsvis kunna få ut något av detta arbete som vi kommer att lägga ner all vår energi på. Vi är medvetna om att det kan finnas vissa risker och kanske till och med nackdelar med att ha två beställare, examinatoren och Staple ungdomshem.

De tänkbara nackdelarna med att det finns två beställare kan tänkas vara var fokus ska ligga.

För att kunna uppfylla vårt syfte med denna studie, har vi använt oss av en kvalitativ metod. Vi har utfört kvalitativa intervjuer med ungdomar som har varit inskrivna på Staple ungdomshem. Detta för att få deras bild av hur det kan vara att vara placerad på ett HVB-hem.

### **3.2. Intervjuer och genomförande**

Vår främsta empiriska källa är de intervjuer vi genomfört med åtta ungdomar som har varit inskrivna på Staple, fyra tjejer och fyra killar. På ett tidigt stadium bestämde vi oss för, att enbart fokusera vår studie på ungdomar som har varit inskrivna på Staple, alltså utskrivna ungdomar.

Vi har använt oss av kvalitativa forskningsintervjuer, då dessa enligt Denscombe (2000) är bäst ägnade för att få fram detaljerade och ingående beskrivningar som kan ge oss förståelse för ett ämne. Att vi valde att använda oss av intervjuer framför någon annan datainsamlingsmetod, beror på att just vårt syfte var att belysa deras

personliga syn på sin vistelse. Vi menade att just de personliga mötena skulle ge oss tillgång till privilegierad information, vilken vi annars inte skulle ha fått tillgång till genom till exempel en enkätundersökning (Denscombe, 2000).

Innan intervjutillfällena hade vi utverkat en intervjuguide som består av tre olika tids-teman. Under varje tema kommer frågor för att beskriva och belysa det specifika temat. Teman består av: Före tiden på Staple, Under tiden på Staple och Efter tiden på Staple (se bilaga nr 1). Vi använde oss av samma intervjuguide vid samtliga intervjutillfällen, detta för att lättare kunna sammanställa och jämföra intervjumaterialet i analysen. Uppläggningsen av analysen kommer att vara tematiserad på ett annat sätt än intervjuguiden, men vi valde att göra intervjuguiden på detta sätt, för att få en naturlig ingång och avslutning på intervjuerna, samt för att inhämta fakta till informantbeskrivningarna. Vi har valt att tematisera analysen utifrån de områden och centrala teman som har utkristalliserat sig efter att vi har gått igenom samtlig inhämtad empiri.

Vid samtliga intervjutillfällen har vi använt oss av bandspelare, detta avtalade vi med informanterna redan när vi bestämde tid för intervjuerna. Att använda teknisk apparatur som bandspelare under en intervju påverkar givetvis klimatet under intervjun (Holme & Solvang, 1997). Att vi använde oss av bandspelare grundar vi i att fördelarna överskuggade de möjliga nackdelarna. Dessa möjliga nackdelar kan t.ex. vara att informanten tycker att det är obehagligt att allt de säger spelas in och sparas. Men ingen av informanterna hade några invändningar mot att vi använde bandspelaren. Fördelarna vid användandet av ljudupptagningar var att vi ansåg att vi skulle få med mera exakt information från intervjuerna. Detta gör att de uttalanden från informanterna som senare i uppsatsen kommer att visas som citat, med säkerhet är så gott som precisa.

Eftersom vi båda två deltog vid samtliga intervjutillfällen, hade vi på förhand avtalat att en av oss skulle intervju och koncentrera sig på informanten, medan den andra koncentrerade sig på att skriva kompletterande anteckningar och ställa följdfrågor vid behov. Anledningen till att vi båda var närvarande var för att minimera risken att gå miste om värdefull information. Direkt efter intervjutillfällena transkriberade vi ljudupptagningarna och kompletterade med anteckningarna. Det faktum att vi båda

två deltog vid intervjutillfällena är vi medvetna om, kan ha haft en inverkan på maktbalansen i intervjusituationen, men vi tror inte att det har haft betydande inverkan på informanternas svar, då en av oss alltid förhöll sig neutral.

Vi har sammanlagt intervjuat åtta informanter, varje intervjutillfälle varade mellan 1-1½ timme. Fem av intervjuerna gjordes på olika platser på Gotland, dit fyra av informanterna flyttat efter sin utskrivning. En av dessa intervjuer skedde ute på Staple, detta för att personen var där och hälsade på. Vi är medvetna om att denna informant kan ha blivit påverkad av att vara tillbaka på Staple och av att intervjun genomfördes i denna miljö. Men eftersom vi är medvetna om detta och eftersom vi fortfarande bara är ute efter informantens syn på sin vistelse och inte efter någon definitiv sanning och heller inte kan se någon anledning till att denne inte skulle vara sanningsenlig, så genomförde vi intervjun där i brist på något annat ställe.

Vi såg till att intervjun genomfördes på ett betryggande sätt och att vi fick sitta ostört där ingen kunde höra vad som sades under hela intervjun.

De övriga intervjuerna skedde i Skåne.

En av intervjuerna skedde i Malmö, en på en mindre stad i mitten av Skåne och den sista i norra Skåne.

### **3.3. Etiska överväganden**

Vi har i detta arbete följt de forskningsetiska principerna som är antagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (2002). De tar upp de fyra huvudkrav som utgör ett fullgott individskydd i vår forskning som är: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. För att uppfylla *informationskravet*, har vi informerat våra informanter om studiens syfte och hur den skulle genomföras.

För att komma i kontakt med ungdomarna skrev vi ett informationsbrev, där vi tillfrågade dem om de ville medverka i vår studie samt där vi kortfattat beskrev vad vi skulle göra och hur vi ville gå tillväga (se bilaga nr 2).

Detta informationsbrev skrevs ut i 30 exemplar, då det enligt information från Staple är 30st ungdomar som har varit inskrivna på Staple minst ett år och som har blivit

utskrivna från Staple, för minst ett halvt år sedan. För att det inte skulle bli några problem med Staples sekretess så skickades breven till Staple ungdomshem, där de ansvariga på Staple vidarebefordrade breven till samtliga ungdomar som varit inskrivna där. Detta skedde efter överenskommelse med de ansvariga för Staple.

Det var alltså upp till ungdomen själv att ta kontakt med oss, om de ville medverka. Detta visade sig inte vara några problem, då 22 av de 30 tillfrågade hörde av sig bara några dagar efter att de fått brevet. I och med att ungdomarna själva tog kontakt med oss, anser vi att *samtyckeskravet* är uppfyllt. Vi kom nu i en situation där vi var tvungna att välja ut åtta stycken. Hur vi gick till väga och varför förklaras under rubriken Urval.

Det framgick tydligt i informationsbreven att deltagandet var frivilligt och att de hade möjlighet att avbryta sin medverkan när de ville utan närmare förklaring. Alla informanter är också garanterade största möjliga anonymitet. Innan intervjuerna, talade vi om för dem att människor med koppling till Staple kan komma att kunna känna igen deras bakgrundbeskrivningar trots att vi har fingerat deras namn. Därför har vi valt att när vi senare i analysdelen citerar dem, så kommer man inte att kunna koppla vem som sagt vilka citat med en specifik person, utan citaten kommer endast att vara markerade med kodade siffror. Vi har kodat all insamlad empiri, och det är de kodningar som ni kommer att se efter varje citat. Dessa finns där för att vi som forskare lätt ska kunna gå tillbaka och hitta specifik data.

Vi har även informerat och meddelat informanterna att den färdigställda uppsatsen kommer att offentliggöras och publiceras på Internet, (se bilaga nr 2) detta för att uppfylla de allmänna rekommendationerna i de forskningsetiska principerna.

För att leva upp till *konfidentialitetskravet* enligt de forskningsetiska principerna har vi värnat om och med största försiktighet hanterat all insamlad information. Den information som informanterna har delat med sig av till oss, stannar hos oss, och kommer inte på något sätt att lämnas vidare.

För att uppfylla *nyttjandekravet* så kommer vi inte att låta någon utomstående ta del av vårt råmaterial. Vi kommer enbart att använda uppgifterna i vetenskapligt syfte.

Samtliga intervjuer har transkriberats och därefter har vi bearbetat och analyserat dem. Vi läste igenom materialet för att urskilja relevanta teman från de mindre betydelsefulla. Vi har vid analyseringen använt oss av tematisering som metod för att dela upp och använda oss av emperin (Holme & Solvang, 1997).

Vi har under alla intervjuer varit ytterst medvetna om att det är före detta klienter som vi pratade med och har tänkt mycket på att vara försiktiga med vår egen förförståelse och eventuella fördomar. Vi har varit försiktiga under hela förloppet dels med att det kan vara en känslig situation och dels att det kan vara jobbigt att prata om. Vi har hela tiden låtit informanten styra tempot och djupet på intervjuerna, detta för att inte på något sätt kränka någon.

### **3.4. Validitet och tillförlitlighet**

Vårt syfte har varit att få fram ett kvalitativt material och vi anser att metoden som vi använt oss av, har gett oss en bra inblick i hur de olika ungdomarna har sett på sin vistelse på Staple. Eftersom vi använde oss av bandspelare och anteckningar tillsammans med att vi både två var närvarande vid alla intervjutillfällen, anser vi att vi har minimerat risken för eventuella feltolkningar, vilket bidrar till en högre validitet.

Att vi i uppsatsen har valt att citera informanterna, ger läsaren en inblick i vårt råmaterial och därmed ett titt håll in i den verklighet som vi har undersökt, detta menar vi också är med till att lyfta studiens validitet.

### **3.5. Urval**

Innan vi slutgiltigt bestämde oss för att göra denna studie hade vi funderingar på om det skulle vara tidsmässigt möjligt att genomföra studien. Detta på grund av att det aktuella behandlingshemmet ligger på Gotland och att vi kunde anta att det var en ganska stor geografisk spridning på var de ungdomar som har blivit utskrivna, sedan hade bosatt sig. Det som mer eller mindre avgjorde att vi genomförde studien var dels att vi visste att vår uppsats skulle komma till nytta för någon och att vi på så pass kort tid fick kontakt med tillräckligt många informanter.

Som tidigare redogjorts för, så skickade vi ett informationsbrev till Staple som i sin tur vidarebefordrade breven till samtliga som varit inskrivna på Staple. Med inskrivna menas de som har deltagit i behandlingen under minst ett år och alltså inte de som varit inskrivna på akutplatser eller utredningar.

Vi fick genom dessa brev kontakt med 22 av de 30 som varit inskrivna. Av dem gjorde vi ett icke-slumpmässigt val, dvs. ett styrt urval. Vi valde först bort fem stycken som var under 18 år, detta för att inte behöva söka upp deras målsmän för godkännande. De nio andra valdes bort pga. geografiska olämpligheter för oss. De har alltså flyttat så pass långt upp i landet, att det skulle medföra alltför stora problem och svårigheter för oss att ta oss dit. Fyra av de valda informanterna bor på Gotland, och en av dem skulle dit på besök under den tiden vi hade planerat att åka dit och genomföra de andra intervjuerna. Eftersom att denna informant normalt bor i norra Sverige tyckte vi det var bra att vi på ett så smidigt sätt kunde få med dennes syn på sin behandling. De tre andra bor på spridda platser runt om i Skåne, vilket är nära våra egna hem.

Beträffande urvalet så kunde vi ha gått tillväga på annat sätt. Vi kunde ha intervjuat alla som visade sitt intresse, men det skulle ha tagit för lång tid, vi kunde också ha genomfört ett slumpmässigt urval, men då hade vi kunnat bli tvungna att resa runt hela Sverige och det hade inte heller varit möjligt främst pga. tidspressen. Vi kunde också ha genomfört telefonintervjuer med de informanter som valdes bort pga. sin geografiska olämplighet, men vi valde att inte göra det eftersom att vi ville ha den personliga kontakten, och för att förutsättningarna skulle vara så lika som möjligt för alla informanter.

Att det blev en stickprovsundersökning och inte en totalundersökning har också att göra med att inte alla svarade på vårt informationsbrev.

### **3.6. Bortfallsanalys**

Varför de andra åtta ungdomarna inte hörde av sig är svårt att spekulera i. Det går inte att bortse från att de kan ha återfallit i missbruk, eller av något annat skäl inte vill delta. Vi kan inte heller helt säkert veta om de har fått informationsbrevet, då de inte har gått så lång tid mellan utskicket och skrivande stund. De kan ha varit på

semester eller på annat sätt inte kunnat ta del av sin post. Ett annat alternativ kan vara fängelsevistelse. Det kan också vara så att de lever på en tropisk ö, driver sin egen verksamhet, lever av naturen utan koppling eller kontakt med fastlandet.

Ett annat alternativ kan vara att de känner att den tiden i deras liv är ett avslutat kapitel.

#### **4. FORTSATT FRAMSTÄLLNING**

Här, i kapitel 4 följer en kort redogörelse för hur vi ämnar presentera denna uppsats.

Härnäst kommer vi att delge er en glimt av vad den tidigare forskningen på området kommit fram till.

Därefter kommer vi att presentera en rad begrepp som vi anser att det är av vikt att ni får bekanta er ytterligare med.

Vi kommer i verksamhetsbeskrivningen att presentera Staple ungdomshem för er..

På denna följer ett avsnitt om teorin som vi valt för att djupare försöka förstå det material vi fått oss till del.

Det avsnitt som följer på detta kommer att presentera informanterna för er. Detta anser vi vara viktigt för att ni ska kunna ha en viss bild av vad det är för människor som vi intervjuat.

Sedan följer analysen av vår insamlade empiri. I denna kommer vi att med ungdomarnas egna ord, i form av citat, presentera deras upplevelser av sin tid på Staple ungdomshem för er. Vi kommer även att tillämpa den valda teorin för att försöka förklara vissa skeenden och processer.

Efter analysen kommer vi i diskussionen att sammanfatta den framkomna empirin och försöka besvara våra i början ställda frågeställningar. Vi kommer även att i detta avsnitt att presentera våra tankar kring ämnet.



## 5. TIDIGARE FORSKNING

Det finns förvånansvärt lite forskning gjord på detta område med tanke på de enorma återverkningar en vistelse på behandlingshem kan ha för den enskilde. Dessutom tror vi att dessa verksamheter omsätter stora summor pengar varje år. Varför det finns så lite forskning gjord på detta område kan man endast spekulera om. Kanske är det för att de som det berör direkt, vanligen är individer från samhällets mer utsatta (läs ekonomiskt svagare) skikt. Det bör dock nämnas att det under de senaste åren skett en drastisk ökning av forskning på området.

Huvuddelen av den tidigare forskningen är gjord utomlands, främst i USA och Storbritannien. I de amerikanska undersökningarna har man sett att vistelse på behandlingshem för unga med kriminell/missbruksbakgrund generellt inte påvisats ha någon positiv effekt. Bland annat drog en forskare vid namn Martinson slutsatsen att behandling inte verkade fungera, och att behandlingsprogrammen var dåligt genomförda. Den viktigaste anledningen till detta var att man verkade se brottslighet/missbruk som en "sjukdom" som kunde botas. Martinson i Levin (1998), menar att man ska se på dessa problem som ett socialt fenomen, med en mängd olika bakomliggande faktorer. Greenberg försökte se om det fanns skillnader i olika behandlingsprogram avseende förmåga att förhindra framtida destruktivt beteende. Hans slutsats var att ingen av dem verkade leda till brottsprevention (ibid). Man bör dock vara försiktig med att dra slutsatser för svenskt vidkommande utifrån de utländska studierna, då olikheterna i samhällsstruktur, kultur etc. gör förhållanden svåra att jämföra.

De svenska studier som genomförts kommer fram till liknande resultat som den internationella forskningen. Blomberg undersökte återfallet för unga lagöverträdare som vårdats på institution. Resultatet visade på väldigt höga återfallssiffror. Orsakerna låg enligt Blomberg främst i att destruktiva ungdomar samlades på samma plats och påverkade varandra i negativ riktning (Levin, 1998). Vidare har Andreasson (2003) tittat på forskning rörande behandling av ungdomar på institution, även denna studie visar låga effektvärden. Andreasson menar dock även att det finns skillnader mellan olika behandlingsmetoder/behandlingshem. Vissa fungerar bättre än

andra. Levin (1998) undersökte hur det gått för tidigare inskrivna ungdomar vid Råby ungdomshem, och kom fram till att behandlingen haft ringa effekt.

De flesta studier i Sverige rör de statliga ungdomshemmen och stora brister finns kring forskningen rörande övriga behandlingshem såsom t ex de privata. Vid en jämförelse är det ett problem att flertalet använt olika design och analysmetoder. Man har samlat in data vid olika tidpunkter. En del har bedömt ungdomarnas beteende under vistelsen, medan andra bedömt beteendet efter utskrivning eller vid olika tidpunkter efter denna. Tidpunkten för utvärderingar är viktig att beakta när man drar slutsatser av resultaten. T ex består inte nödvändigtvis en beteendeförändring på institutionen efter utskrivningen. Forskningen visar även en tendens till ökat problembeteende ju längre tid som förflutit sedan avslutad behandling (Andreasson, 2003).

Det verkar vara mycket svårt att fastställa med någon större säkerhet vilka metoder som fungerar bäst. Kanske är det för att de som behandlas är människor med individuella problem? Frågan om ”matchning” är en annan fråga. Tar man fasta på att missbruk/avvikande beteende ytterst är ett för individen unikt problem, blir den yttersta slutsatsen att hjälpen också måste vara unik för varje individ (Blomqvist, 1991).

Vi har även tagit del av två stycken uppsatser i socialt arbete. De bygger båda på kvalitativa intervjuer med ungdomar, som får ge sin syn på saker och ting. Den första är en c-uppsats som bland många andra saker undersökte hur ett antal ungdomar på en låst avdelning på ett §12-hem upplevde relationen med personalen. Man kom fram till att det fanns varierande strategier från båda håll i syfte att komma överens, behandlingen verkade inte upplevas som särskild meningsfull från elevernas sida (Clementsson, 1999). Även en d-uppsats som tittar närmre på hur ett antal ungdomar upplevt sin tid i kontaktfamilj har vi tagit del av. Ungdomarna berättade här om en positiv tid i sin kontaktfamilj (Hagberg, 1998)

Vi är medvetna om att flertalet av dessa studier är utvärderingsstudier, alltså inte studier av vad ungdomarna själva berättar, även om Levin även tar del av ungdomarnas egna berättelser till stor del.

Vi vill nu ge er ytterligare förkunskap. Detta gör vi genom att förklara och resonera kring vissa begrepp som vi anser ingår som komponenter i förståelsen för analysen.

## **6. DEFINITIONER**

I uppsatsen kommer en del faktorer och termer att användas som vi vill ge läsaren förklaringar på. De begrepp vi här tar upp behöver inte nödvändigtvis vara centrala för oss i vår uppsats. Denna presentation har till huvudsyfte att utöka och bredda er förförståelse.

### **6.1. Missbruk**

Missbruk definieras enligt encyklopedin, Wikipedia; på följande sätt; ”en allmän benämning på överdriven användning av något som ger tillfällig lindring från psykiskt eller fysiskt obehag. Med ”överdriven” menas användning i sådan omfattning att personen själv, andra personer eller egendom kommer till skada. Till grund för missbruksbeteenden finns ofta en benägenhet till flykt.

Missbrukaren är rädd för olika känslor som inte verkar gå att stå ut med” ([www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org).)

Man brukar att använda sig av två olika sorters tester för att fastställa ett missbruk. Dessa är ICD-10 och DSM-IV.

Skillnaden mellan dessa är att ICD-10 skiljer på beroende och skadligt bruk och DSM-IV använder begreppen beroende och missbruk (Johansson & Wirbing, 1999).

## 6.2. Behandling

Synen på missbruk som ett livsproblem snarare än som en specifik patologi innebär även att begrepp som vård och behandling måste ges en annan innebörd än den som är gängse inom t e x medicinen (Blomqvist, 1991). Dessutom kan det inte sägas finnas några säkert identifierade professionella metoder eller tekniker med säkerställt utfall, i den meningen att de leder till ”bot” och vars tillämpning är i princip oberoende av klientens vilja och aktiva medverkan. Dessutom är det ofta avhängigt av behandlarens personlighet och relation till klienten (Blomqvist, 1991).

Behandling av missbruk och liknande problem handlar om ett samspel mellan hjälparen och den som behöver hjälp. En varaktig lösning kräver att klientens levnadssätt förändras, att denne lyckas upprätta en tillvaro där skälen att avhålla sig från fortsatt missbruk är fler och starkare än de att fortsätta missbruket. Genom att påverka klientens känsloliv, självuppfattning, värderingar och föreställningar, och genom att visa på nya handlingsalternativ, kan behandlingen lägga en grund till ett beslut om ett liv utan missbruk (ibid).

## 6.3. Medlevarskap

”Medlevarskap är ett begrepp som används främst inom vården av unga narkotikamissbrukare och som innebär att behandlingsinstitutionens personal lever tillsammans med missbrukarna på institutionen (behandlingskollektivet) och delar boende, arbete, fritid” ([www.ne.se](http://www.ne.se)).

Medlevarskap som metod arbetar med idén att gemensamma problem och en delad vardag göder solidaritet och jordnära kommunikation. En gemenskap ägnad att överskrida gränser och bryta ned hierarkier – att uppnå solidaritet.

I Helena Bergnehr, Olle Bergnehr och Arne Kristiansens bok *Medlevarskap och behandling*, (1984) drar de kopplingar mellan kollektivt medlevarskap och det gamla bondesamhället. Likheterna att man i det gamla bondesamhället bodde på de gårdarna man arbetade och att man hade en produktionsgemenskap finns tydligt i medlevarskapet. Kärnfamiljen var också på den tiden underordnad och i stället hade storfamiljen ett stort inflytande. Barn och ungdomar umgås mer med de vuxna och de gör saker tillsammans.

Medlevarskapet och det kollektiva sättet att bo på påminner mycket om en storfamilj. De hjälps åt med de sysslor som ska göras och de finns nära varandra som stöd och bollplank när det uppstår funderingar och motgångar. Personalen måste också ses som extra motiverade och ha ett stort genuint engagemang, för att dela hela deras liv och tillvaro med dem som bor på kollektivet. Medlevarskap är svårt att se som ett jobb i den bemärkelsen av en traditionell åttatimmars arbetsdag, eftersom att man faktiskt lever sitt liv i kollektivet, med allt vad det innebär. Därför kan man snarare se det som en livsstil.

Medlevarskap och dess kollektiva boende har anammats av många behandlingshem, som också har utvecklat sina egna tankar och metoder för vad som de tror är bäst i behandlingssyfte.

#### **6.4. Miljöterapi**

Är samlingsbenämning på olika behandlingsmetoder som utgår från en psykologisk teori om hur aktiviteter i den fysiska och sociala miljön kan användas i terapeutiska syften, såsom att bota sjukdom, träna färdigheter, ge självinsikt och utveckla nya handlingsmönster. Man kan t.ex. utgå från en psykoterapeutisk teori och utforma en vårdavdelning eller ett behandlingshem som ett terapeutiskt samhälle. Själva vistelsen i vårdmiljön utgör en behandling ([www.ne.se](http://www.ne.se)).

### **7. VERKSAMHETSBESKRIVNING**

Efter att ha tagit sig med båt från fastlandet ut på Sveriges största Ö Gotland, så tar man sig från Visby norrut till en liten by som heter Lärbo. När man har svängt vänster i den enda korsning som finns i byn, möts man efter ca 2 km av ett stort staket gjort av runda trädpinnar. Mitt på staketet finns en stor hemmagjord träds skylt som det står Staplebacke på.

Utifrån sett ser det ut som en skola med stora gräsmattor med flaggstång i mitten. Staple består av fem boningshus och en verkstad/dykshop och en maskinhall. På området finns också en stugby, som på sommaren hyrs ut till turister. Ett av husen

fungerar som samlingspunkt, där finns även matsalen och vardagsrummet. Personalen bor tillsammans med de intagna ungdomarna i de olika husen på området.

Två av de ansvariga på Staple har bägge arbetat på Hassela tidigare, och har med den kunskapen i grunden, tillsammans med deras intresse för dykning och äventyr samt deras erfarenheter om vad de inte tyckte fungerade i Hasselas behandling, utvecklat sin behandlingsmetod. Staple Ungdomshem är ett HVB-hem i form av ett kollektiv för ungdomar som på ett eller annat sätt kommit fel in i vuxenlivet. Det drivs som ett aktiebolag i privat regi.

Många av ungdomarna har eller har haft missbruksproblem. Ungdomarna på Staple är mellan 13 och 20 år och killar är lika välkomna som tjejer. På Staple säger man sig tro på ungdomarnas egna förmågor till att ta ansvar för sig själva och sin omgivning. Man arbetar med miljöterapi och gruppdynamik. En aktiv del av behandlingen är dykning. Dykningen menar man ställer höga krav på individen. Man utvecklar ansvar, samarbetsförmåga, omdöme och självdisciplin. Man dyker alltid med minst en partner vilket kräver stor tillit.

Ungdomarna får intyg på sina kunskaper och har därmed bevisat för sig själva att de kan någonting som inte alla andra kan. Staple försöker att ge ungdomarna något att vara stolta för efter tiden i behandling. Staples målsättning är också att alla ungdomar ska få ett godkänt avgångsbetyg från grundskolan, och om de sedan vill så finns möjligheter till fortsatta studier på gymnasial nivå. Behandlingstiden på Staple är mellan 1½ och 2 år. De har även två akutplatser för kortare placeringar.

Staple har funnits i fyra år och för att beskriva ungdomarnas situation och dokumentera deras utveckling använder de sig av ADAD<sup>3</sup>, vilket är ett slags dokumentationsinstrument som gör att ungdomarna efter varje frågeområde om sig själva får skatta sitt hjälpbehov och sin oro. Nästan all personal arbetar som medlevare, vilket innebär att man bor tillsammans med ungdomarna dygnet runt.

---

<sup>3</sup> ADAD betyder Adolescent Drug Abuse Diagnosis och har utvecklats i USA av två forskare, Friedman och Utada. I samarbete med dem har SiS FoU-enhet anpassat och vidareutvecklat ADAD till svenska förhållanden. ([www.stat-inst.se](http://www.stat-inst.se))

Detta ska ge ungdomarna stöd och trygghet och relationerna ska bli så äkta som möjligt.

Om man som ungdom precis har blivit placerad på Staple eller av någon annan anledning inte går i skolan, så ingår man i något av de tre arbetslagen som finns - städ och tvätt, utelag samt kökslag. Varje arbetslag består av minst en vuxen som på ett pedagogiskt sätt är en förebild för ungdomarna. De säger sig ha en orubblig policy att dåliga ursäkter och undanflykter inte accepteras. På detta sätt lär sig ungdomen att ta hand om sig själv i vardagliga situationer ([www.staple.se](http://www.staple.se)).

Innan arbetsdagen startar och efter den har slutat så har de samling och möte. På morgonen talar de om vad som ska ske under dagen och på eftermiddagen talar de om vad de har tänkt på under dagen och hur det har gått. På fritiden sysselsätter sig ungdomarna med en rad olika aktiviteter, såsom dykning, motorcross, undervattensrugby, simning, styrketräning, fallskärmshoppning, fotboll, jakt och brasiliansk jiu-jitsu. De bedriver även ett projekt nere i Gambia. Personalen på Staple har olika sorters utbildning i grunden. En socionom, några behandlingsassistenter, en dykinstruktör samt ett par andra med en hel massa livserfarenhet.

Efter denna verksamhetsbeskrivning kommer vi nu att presentera vår teoretiska ansats.

## **8. TEORI**

### **8.1. Socialpsykologi**

”Socialpsykologin handlar om hur personers tankar, känslor och handlingar påverkas av den faktiska eller inbillade närvaron av andra” (Allport, Gordon i Nilssons, B *Socialpsykologi* 1996)

Den grundläggande socialpsykologiska principen för mänskligt socialt beteende är att ömsesidiga förväntningar och tolkningar möts i samspelet. Socialpsykologin ser människan som individ, men också som medlem av grupper och ett samhälle finns i mellanrummet mellan psykologin, som bara beskriver och förklarar människors

mentala liv och sociologin som beskriver och förklarar sociala strukturer och social förändring (Nilsson, 1996).

Då en av grundstenarna i behandling av ungdomar är de mellanmännsliga relationerna anser vi att en interaktionistisk teoriansats lämpar sig väl. Den teoretiska ansats vi tänker ha i vår analys är därför interaktionistisk. Vi tänker använda oss av Charles Cooleys samt George H Meads socialpsykologi. De bygger båda på uppfattningen att människan är ett samhällsligt väsen och att hon utvecklar sin individualitet mot bakgrund av ett konkret samhälle.

Mead utgår från att det finns en social struktur som t ex institutioner och roller som påverkar vårt tänkande och handlande. Avsikten är att förklara individens beteende som ett moment av gruppens sociala liv (Hilte, 1996). Meads teori har sina rötter i både den filosofiska pragmatismen och den psykologiska behaviorismen. Pragmatismen, med förgrundsfigurer som Pierce och Dewey, menar att det inte finns någon objektiv verklighet bortom våra subjektiva upplevelser. Verkligheten ser man som en skapelse av våra egna tankar och handlingar (Hilte, 1996). Behaviorismens studier av olika stimuli och de reaktioner de framkallade hos individen, fascinerade Mead. Han ville dessutom förklara de osynliga aspekterna av beteendet, den mentala process som knöt samman stimuli och respons. Centralt för Mead är hur människan tolkar sig själv och sin omvärld samt valet av förhållningssätt till denna. Särskilt intressant för hans studier var medvetandet, jaget och samhället (Mead, 1976).

Det finns vissa centrala begrepp i Meads socialpsykologi som kräver en mer noggrann beskrivning. Här följer de mest centrala. Huvudbegreppet är det sociala jaget därefter följer begrepp som är väsentliga för att förstå huvudbegreppet.

### **8.1.1. Det sociala jaget**

Mead intresserade sig för hur människans sociala jag påverkades av hennes omvärldsrelationer. Meads grundläggande uppfattning är att människans jag skapas i



samspelet med andra. Individens upplever sig själv genom omgivningens reaktioner och synpunkter. Detta innebär att människan får tillgång till sitt jag genom att se sig själv som ett objekt, så hon kan se sig själv med andras ögon. På detta sätt kan människan få möjlighet till självreflektion, hon står i ständig dialog med sig själv, t ex tankar på vad vi vill göra och vad vi bör göra. Människan har enligt Mead förmågan att vara både subjekt och objekt (Hilte, 1996).

### **8.1.2. Rollövertagande**

Denna reflexiva intelligens, förmåga att se sig själv med andra ögon, benämns av Mead som rollövertagande. Mead talar om subjekt- och objektspekten av individens medvetande, han nämner dem med termerna *Jag* (I) och *Mig* (me). Jaget är den del som har relationer med andra människor och Miget står för reflekterandet över det som händer i samspeletsrelationerna. Ur den dialog som uppstår mellan Jaget och Miget växer *Självet* (Self) fram. Jaget kan alltså dels utgöra ena delen av Jag och Mig samt även summan av de båda, situationen bestämmer vilket (Mead, 1976).

### **8.1.3. Multipelt jag**

Multipelt jag är det begrepp som Mead använder för människans olika självuppfattningar. Tanken är således att vi har mer än en självuppfattning. Mead antar att vissa självbilder utgör kärnan i individens självupplevelse (Hilte, 1996). Dessa försvarar vi t ex när vi finner ursäkter för ett visst beteende som undergräver vår egen idealbild eller den idealbild vi önskar förmedla till omgivningen.

### **8.1.4. Den generaliserade andre**

Omgivningens reaktioner och dialogen mellan Jaget och Miget formar oss till individer i samhället, till man och kvinna.

Den generaliserade andre är den benämning Mead använder för att beskriva de normer och värderingar vi har om livet. Begreppet har vissa likheter med Sigmund Freuds överjag, enligt Freud finns vårt ideal och samvete här. Ibland kan vi handla på ett sätt som strider mot den generaliserade andre, detta kan då uppfattas som regelvidrigt och omoraliskt. Relationen lärare - elev samt man – hustru är exempel på

situationer där rollövertagandet styrs av våra generaliserade föreställningar om den andre (Hilte, 1996).

#### **8.1.5. Signifikanta andra**

Av de rollövertaganden vi gör och de bilder vi får av oss själva i olika situationer är vissa viktigare än andra. De rollövertaganden som görs i förhållande till våra signifikanta andra, t ex föräldrar, kamrater, barn är av större vikt än de vi gör i skolan, på jobbet eller på flyget. Signifikanta andra behöver inte vara någon i ens omedelbara närhet, utan kan vara någon man t ex ser upp till, en s.k. *referensindivid*. Detta kan vara ett viktigt inslag i förståelsen av en individs handlande och rollövertagande (Hilte, 1996).

Cooley menar att individ och samhälle är olika sidor av samma mynt. Den ena finns inte utan den andra. Samhället är en levande organism som består av enskilda individer med olika funktioner (Hilte, 1996). Den sociala verkligheten är en symbolisk verklighet, en värld av mening. Meningar och betydelser finns inte konstanta, de uppstår, lever och dör i interaktionen (Cooley, 1981). Vidare menar Cooley att tänkandet i grund och botten är en tyst, fantiserad konversation med andra. Andra människor blir inte verkliga för oss förrän vi föreställer oss ett inre liv som inte kan ses med blotta ögat, därigenom kan man säga att alla blir skapelser av vår egen fantasi (Hilte, 1996).

Även Cooley har några begrepp som är centrala i hans tankegångar. Vi vill redogöra för dessa, liksom vi gjorde med Meads, för att läsaren ska ha en god förståelse för teorin innan vi tillämpar den i vår analys.

#### **8.1.6. Primärgrupp**

Med primärgrupper menar Cooley sådana grupper som kännetecknas av en innerlig samvaro ansikte mot ansikte och samarbete. De är primära framförallt i den meningen att de är grunden för bildandet av individens sociala natur och ideal. Han beskriver

gruppen som ett "vi", då de enskilda individerna till viss del uppgår i ett gemensamt helt, så att själva ens jag i de flesta ändamål är gruppens gemensamma liv och ändamål. För Cooley var intimiteten, samvaron och sammanflätningen av personligheterna det viktigaste draget hos primärgrupperna. Individens jag, medvetande och självmedvetande formas och omformas i samvaron med andra, viktigast i denna process för den enskilda individen är primärgruppen. I denna föds bl.a. sympati, medkänsla och förståelse samt känslan för rätt och fel. Livet i primärgruppen ger upphov till den mänskliga naturen och till idealen samt våra värden t ex frihet, kärlek, rättvisa och medmänsklighet. Vi kan inte bli hela lyckliga skapande människor utan primärgruppsamvaro (Cooley, 1981). Inom primärgruppen identifierar medlemmarna sig med de *primära idealen*, de handlingsmönster som kännetecknar gruppen. Självförverkligande handlar ytterst om att i så stor omfattning som möjligt kämpa för de gemensamma målen (Hilte, 1996).

### **8.1.7. Spegeljag**

Cooley menar att det enskilda medvetandet är en aspekt av det sociala sammanhanget. Vårt jag påverkas och formas till en del av de människor vi kommer i kontakt med. Begreppet spegeljag använder Cooley för att beskriva hur individens sociala jag växer fram i samspelet med andra. Vi föreställer oss den bild andra har av oss, vi föreställer oss ett omdöme om den bilden, vi känner till följd av detta antingen stolthet eller förödmjukelse. Eftersom vi inte kan läsa andra människors tankar, och följaktligen inte kan veta säkert hur andra ser och bedömer oss, är den känsla jag får när jag tänker på mig själv grundad på det jag tror andra tänker och tycker. På detta vis styrs vårt handlande av andras reaktioner och omdömen (Hilte, 1996).

## **9. INFORMANT BESKRIVNINGAR**

Nedan följer en presentation av de informanter som vi har intervjuat. Vi har fingerat deras namn för att inte någon skall kunna känna igen dem och för att i allra möjligaste mån ge dem den anonymitet som vi lovat dem. Vi kommer att kortfattat berätta hur

länge de har varit inskrivna på Staple, hur länge sedan de blev utskrivna, hur gamla de är och varför de kom till Staple. Vi kommer också att berätta var vi har intervjuat dem och lite kortfattat om vad de gör idag.

Vi kommer sedan i analysen att använda oss av citat som vi har fått fram genom intervjuerna. Dessa citat kommer att vara anonyma. Vi kommer inte att tala om vem av dessa åtta informanter som har sagt vad. Detta gör vi för att inte någon ska kunna känna igen deras bakgrundbeskrivningar och på det sättet kunna förstå vem som är vem och vem som har sagt vad. Vi har kodat alla intervjuer i referenssyfte. Detta för att vi ska kunna återvända till de ställen i datamaterialet som är av särskilt intresse (Denscombe, 2000).

Anledningen till att vi valt att ha med bakgrundbeskrivningar är för att ni som läsare ska kunna få en bild av vad för slags problematik de vi har talat med har, och hur det går för dem i dagsläget.

### **9.1. Isak:**

Isak är tjugo år gammal och är inte född i Sverige. Han är uppväxt med båda sina föräldrar och syskon. Han bodde i 1½ år på Staple, och blev utskrivnen 2003. Han har tidigare bott på ett par olika behandlingshem och § 12 hem. När han kom till Staple så hade han LVU. Största anledningen till hans placering på Staple var hans aggressivitet, men han hade också hållit på med diverse blandmissbruk.

Vi träffade Isak i hans hem i Skåne.

Första gången vi skulle träffas så ringde Isak en timme innan vi skulle träffa honom och sa att han inte kunde på grund av privata angelägenheter som precis dykt upp. Men när vi träffade honom någon dag senare så var han hemma och intervjun gick bra.

Idag jobbar han själv med ungdomar. Han missbrukar inte och har enligt sig själv inga problem med sin aggressivitet i dag. Hans dröm är att bli socionom, för att ha en stabil utbildning i grunden, sedan vill han ut och resa.

## 9.2. Josef:

Josef är 22 år gammal och är i dag bosatt i Skåne. Vi träffar honom hemma i hans lägenhet. Intervjun går bra och han svarar hjälpsamt på alla våra frågor.

Han började röka hasch som tolvåring och fortsatte sedan med tyngre blandmissbruk. Han växte upp med båda sina föräldrar i en större stad. Josef blev efter en tids missbruk och kriminalitet omedelbart omhändertagen och placerad på ett § 12 hem för utredning.

Efter det så kom han till Staple. Han bodde på Staple i 1½ år och blev utskriven under 2003. Han går i dag i skola vilket går mycket bra. Hans planer är att söka till en behandlingsassistent linje i höst. Josef säger att han har fått ett återfall sedan sin utskrivning från Staple, det var när han bodde i en lägenhet på Gotland en tid efter sin utskrivning, men att det snabbt räddades upp, efter att ha bett om hjälp av Staple, och då fått praktisera där en tid. Josef ser ljusst på framtiden.

## 9.3. Theresa:

Theresa är i dag 20 år gammal. Hon är uppväxt i Stockholm och efter 10års ålder i Norrland, hennes föräldrar skildes när hon var 14 år. Då började hon missbruka, framförallt hasch, benzo<sup>4</sup> och amfetamin. Efter ett tag gick hon själv till Socialförvaltningen och bad om hjälp. De föreslog Staple och Theresa tackade ja. Hon blev SoL placerad. Hon bodde på Staple ett år och det var ca ett år sedan hon blev utskriven. Vi träffar henne ute på Staple, där hon är på besök. Vi har fått låna ett rum där vi kan sitta ostört. Intervjun flyter på smidigt.

Hon bor idag i en större stad ovanför Sthlm, tillsammans med sin kille och pluggar på folkhögskola. Hennes mål är att bli lärare eller socionom, detta för att hon vill arbeta med människor. Hon vill bo kvar i den stad som hon bor i och vill gärna ha barn tillsammans med sin pojkvän.

---

<sup>4</sup> Benzodiazepiner, ett samlingsnamn för den verksamma substans i lugnande tablett som återfinns i bl a. Valium och Stesolid.

#### **9.4. Maria:**

Maria är 20 år och har varit utskriven från Staple i ett år och fem dagar. Hon har vuxit upp med sin mamma och sina syskon på Gotland. När hon var 15 så flyttade de till Sthlm och då började problemen. Hon blev SoL placerad på Staple och bodde där i lite mer än ett år. Hon hade missbruksproblem, men hade redan innan hon kom till Staple själv bestämt sig för att lägga av. Vi träffar henne, hemma i hennes och pojkvännens lägenhet på Gotland. Hon har inte tagit något återfall sedan utskrivningen och pluggar i dag på en kompetenshöjande utbildning. Hennes mål är att flytta ifrån Gotland och plugga på personalvetarlinjen. Hon trivs med livet och känner sig oftast glad.

#### **9.5. Wisam:**

Wisam är 22 år och bodde på Staple i 1½ år. Han blev utskriven under 2003.

Wisam är född och uppväxt utanför Sverige. Han och hans mamma kom till Sverige som flyktingar, när han var 16 år. Innan dess hade de bott i två andra länder. I ett av dem också som flyktingar, där Wisam var tvungen att arbeta hela dagarna från tio års ålder.

Wisam kom till Staple dels för att han hade missbruksproblem och kriminalitet och dels som ett slags skyddsförvar, eftersom att han hade folk efter sig som ville skada honom.

Vi träffar honom i han och hans flickväns lägenhet på Gotland. Han har i dag en praktikplats som han trivs med och han och hans flickvän väntar barn.

Han har hållit på att återfalla i missbruk för ett år sedan då han blev av med sitt jobb i samma veva som flickvännen lämnade honom. Men detta hindrades av att han bad sin dåvarande kontaktperson, som förövrigt också arbetade på Staple, om hjälp och de kunde tillsammans undvika det snedsteget. Idag känner han sig stark och ser positivt på framtiden. Han vill gärna arbeta med bilar.

## **9.6. Eva:**

Eva är 18 år och bor med sin mamma i en mindre stad i Skåne. Hon var på Staple i lite mer än ett år och det var två år sedan hon skrevs ut. När hennes föräldrar skildes när hon var nio år, så började hon må dåligt. När hon kom in i tonåren så började hon att umgås med ”fel folk” och började då även att missbruka. Hon missbrukade mest kokain.

Vi träffar henne hemma. Hon bor fortfarande hemma hos sin mamma, där vi sitter ostört under hela intervjun.

Eva kom till Staple frivilligt, efter att ha blivit tagen av polisen i en lägenhet under påverkan av droger. Innan hon kom till Staple träffade hon en psykolog, men tyckte själv inte att det hjälpte henne.

Hon har inte tagit något återfall sedan hon skrevs ut. Hon läser i dag på gymnasiet och vill i framtiden läsa till socionom. Hon är nöjd med sin tillvaro och har god tro på framtiden.

## **9.7. Birgitta.**

Birgitta var på Staple i två år och en månad. Hon är idag 21 år gammal och har varit utskrivna från Staple ett och ett halvt år. Hon är uppväxt med sin mamma och sina syskon på Gotland. När hennes familj flyttade från ön så valde hon att stanna kvar. Hon flyttade runt hos kompisar och bodde ibland ute. Någon av hennes kompisar höll på med droger och det tog inte lång tid förrän hon själv var fast i drogträsket. Efter nästan ett halvår av missbruk, då mest amfetamin, men även hasch och ecstasy, tog Birgitta själv kontakt med ungdomsgruppen, och blev genom dem SoL placerad på Staple. Hon har, innan hennes familj flyttade, stundtals bott hos en kontaktfamilj. Vi träffar henne i hennes och pojkvännens lägenhet på Gotland. Hon är idag förlovad och har två hundar som precis har fått valpar. Hon studerar ekonomi på en skola som låter eleverna jobba i sin egen takt. Hon har inte tagit något återfall och säger att hon idag knappt ens dricker alkohol.

I framtiden vill hon gärna jobba med ekonomi, hålla på med bilar, gifta sig och skaffa barn.

## 9.8. David:

David har varit omhändertagen enligt LVU, sedan han var 6 år gammal. Han har fram tills han var 13 år flyttat runt i ca 50-60 fosterfamiljer. När han fyllde 13 så flyttade han tillbaka till sin mamma och började dricka tillsammans med henne på a-lags bänken direkt.

Efter att ha blivit tagen av polisen när han satt och söp på bänken, blev han skickad på avgiftning. Efter avgiftningen fick han välja mellan ett behandlingshem på Gotland eller ett i Norrland. Han valde själv Gotland. Mest för att han hade släkt som också var missbrukare som bodde i Norrland.

David bodde på Staple i två år och har varit utskriven sedan slutet på 2003. Han är i dag 22 år gammal och bor i en lägenhet tillsammans med sin flickvän på Gotland. Det är också där vi träffar honom. Han är i dag arbetslös men kämpar för att få ett jobb. Han har inte tagit något återfall eller bakslag sedan han kom till Staple 2001.

Han säger sig ha fått en grundtrygghet i livet och kallar Staple för sin nya familj. Båda hans föräldrar har dött sedan han kom till Staple. Han har fortfarande kontakt med Staple efter sin utskrivning och åker ibland ut dit och hälsar på. Han och hans flickvän väntar barn om två månader och David säger att han knappt kan vänta tills han blir pappa. Han trivs mycket bra på Gotland och de planerar att stanna kvar där för gott. Han säger att han i dag dricker väldigt sällan och när han gör det så behärskar han alkoholen.

Av dessa beskrivningar framkommer det att orsakerna till vistelsen varierar, men att vissa gemensamma drag finns i berättelserna.

T ex. har de flesta av ungdomarna haft en missbruksproblematik bakom sig. De har alla varit förhållandevis unga när de kom till Staple. Vi kan också konstatera att det faktiskt i dagsläget går bra för samtliga av dem som vi har intervjuat. En av skillnaderna som vi kan se är att de har kommit till Staple både under LVU, men också som frivilligt SoL placerade.



## 10. ANALYS

Efter att ha beskrivit våra informanter ska vi nu presentera vår analys. Ungdomarna vi intervjuat har förmedlat sin syn på Staples behandling som vi nu ger oss i kast med att analysera. Vi kommer att använda oss mycket av citat, detta för att ungdomarnas egna utsagor och tankar ska komma läsaren till del. Citaten kommer att för er som läsare att vara anonyma.

Detta för att ingen ska kunna känna igen informanten i bakgrundbeskrivningen och sedan förstå vem som har sagt vad

Vissa ord kommer att vara *kursiverade*, detta har vi gjort för att vi omedelbart vill visa på centrala punkter i ungdomarnas berättelser. Detta gör, enligt oss, det lättare för er att hitta och följa den röda tråden i materialet.

Vi har delat in presentationen av empirin samt analysen av denna i olika teman som kommer att presenteras var för sig i avsnitt. Dessa teman är valda utifrån centrala beröringspunkter i informanternas utsagor. I slutet av varje avsnitt kommer vi att med hjälp av vår valda teori, försöka förstå vad som framkommit.

### 10.1. *Behandling a'la Staple*

”I Staples behandling finns fyra faser. I första fasen har man ingen självkänedom alls. Den fasen är tre till fyra månader. Sen är det tre månader där man vet hur man ska bete sig för att komma undan. Sen börjar man känna de vuxna, och då tänker man kanske ska man ge det ett ärligt försök. Man börjar inse att de vuxna faktiskt bryr sig. Man vill bevisa att det ska gå bra. Det känns så skönt att slippa ljuga. I slutet har man en bra relation ..man litar på varandra. Både vuxna och ungdomar börjar se varandra som vänner istället. Då e det kul att gå upp på morgonen, sköta rutiner och visa att man fixar det här.” (439-445)

Ovanstående citat är talande för vad de flesta av ungdomarna säger att behandling är. De ser behandlingen som en process med olika faser man går igenom, dessa faser kan ibland åtskiljas tydligt genom en specifik händelse eller mer ha karaktären av naturliga övergångar från en fas till en annan.

Behandlingen på Staple verkar enligt ungdomarna bygga på relationerna. Många beskriver, som vi senare utvecklar, familjekänslan samt den trygga tillvaron som essentiellt i behandlingen. Man är själv en del i behandlingen, man blir alltså inte ”enbart” behandlad. Något som följande citat visar på.

”Det är jag själv, det är jag som gjort jobbet under hela behandlingen. De vuxna har bara funnits där som stöd.”(81-83)

”De hjälper oss ut i livet som en normal vuxen, det tror jag deras behandling går ut på.”  
(221-222)

Många av ungdomarna uttrycker en uppfattning om Staples behandling som att lära sig hantera det vanliga livet.

Känslan av *storfamilj* är påtaglig i ungdomarnas berättelser. De pratar mycket om de nära, naturliga relationerna till personalen, några har man bättre relation med, några sämre, precis som en vanlig familj.

”X har alltid varit mamman som man gick och pratade med när man mådde dåligt och så. Och sen Y har hjälpt mig på ett annat sätt.”(147-148)

”Då jag började fatta läget på Staple insåg jag att man är mer som en familj. Det går ut på att man ska bli en familj och fungera ihop. De äldre i familjen ska visa en hur det ska vara. Sen efter ett tag börjar man med jobb och skola, då kommer prövningen om man lärt sig något i familjen. Har man lärt sig respektera familjemedlemmarna har man även lärt sig att respektera andra, där ute.” (425-429)

De nära *relationerna* som uppstår då man delar varandras vardag berörs också flitigt av ungdomarna. De återger ofta händelser och känslor som uppstått i relationerna, framförallt med de vuxna.

”Allvar pratar man mest med de vuxna, i början pratar man inte så mycket med de vuxna, då e det liksom vi mot dom.” (127-128)

Ungdomarna upplever relationerna som äkta eftersom att personal delar hela dygnet med eleven, de delar sin vardag. Detta säger ungdomarna gör att en känsla av att relationerna är på riktigt infinner sig. De som har tidigare erfarenhet av andra institutionella behandlingsformer menar att detta är avgörande för uppbyggnaden av äkta, nära relationer med personalen. Ungdomarna menar att närheten ger ett ökat *förtroende* för personalen.

”Det stora positiva är medlemskap. Eftersom jag har erfarenhet av det andra så vet jag. Om man jobbar nio till fem så går de hem. Om vi har en dispyt så går personalen hem, så e det lugnt dan efter för dem, men jag går fortfarande kvar och bär på det.” (156-159)

”Det viktigaste för mig när jag kom..då lyssnade jag inte ett ljud på vad vuxna sa, de har ljutit för mig hela mitt liv. Här har jag verkligen lärt känna de vuxna och lärt mig lita på andra vuxna igen. Medlemskapet är viktigt då man lär känna varandra närmre, under

längre tid, istället för klockan fem så går de hem och skiter i oss. Det känns ju som de bor här, de bryr sig mer de lär känna oss mer.”(640-645)

Ungdomarna upplever att de får mer förtroende för personalen eftersom det genom *medlevarskapet* inte blir lika tydligt att den vuxna ”får betalt” för umgänget med den unge. Gränsen mellan arbete och fritid tycks suddas ut, vilket leder till närmre relationer enligt ungdomarna.

Ungdomarna upplever att det, på grund av de nära relationerna med de vuxna, finns en *delaktighet* på Staple, något vi tar upp senare.

Talande för de nära relationerna är att samtliga ungdomar omnämner de som arbetar på Staple som ”de vuxna” istället för att säga personal, inte en enda gång säger någon av ungdomarna personal eller de som arbetar här. Att Staple är en relativt liten institution betyder säkert även en hel del för känslan av närhet och *engagemang* som ungdomarna upplevt. Det nära livet ger upphov till en del situationer som blivit extra viktiga för ungdomarna.

”Jag har skurit mig mycket i armarna, jag gjorde det två gånger på Staple. Sista gången jag gjorde det där så berättade någon det på samlingen, då tog Z tag i mig och sa att han ville prata med mig. Z är ganska hård, men så höll han om mig och grät och sa att vi kommer att fixa det här. Efter det har jag inte gjort så mer, jag tog åt mig mycket för jag trodde inte det om Z. Det betyder jättemycket att han gjorde så, det tänker jag mycket på.” (324-328)

Betydelsen av de nära relationerna är, som tidigare nämnts av ungdomarna, stor. Att man lever tillsammans gör att man får se olika sidor av varandra, vilket gör de andra personerna mänskligare i de egna ögonen. Ungdomarna upplevde ofta ett genuint engagemang från personalens sida.

Andra talar om betydelsen av *konflikter* som något de minns starkt från tiden på Staple.

”Vi hade mycket diskussioner, då man inte fick gå undan.” (237)

”På Staple tog man alltid tag i situationer direkt, man kan inte vänta med det.” (368)

Ungdomarna menar över lag att detta innebär att man inte kommer undan med t ex negativt beteende. Man kan inte heller gå och ”gräva ner” sig i negativa tankegångar då man hela tiden blir konfronterad om man är på dåligt humör eller nedstämd. Detta gör att man så att säga kommer vidare i behandlingen snabbare, då man tvingas titta objektivt på sig själv, sitt beteende och sitt mående.

På Staple hade man, förutom de under dagen, naturligt förekommande samtalen, även en samling på morgonen och en på kvällen. Vid dessa tog man upp saker man tänkt på under dagen, det kunde vara allt möjligt. På dessa samlingar var man tvungen att säga något. Detta upplevde ungdomarna som positivt, eftersom man egentligen alltid har något att säga.

”Problem skulle tas upp så snart som möjligt. Ville man gå in djupare på problemet kunde man alltid ta det senare med de vuxna.” (314-315)

Man upplever överlag att det oftast fanns någon ur personalen som fångade upp och lyssnade på de problem man hade.

*Struktur* är även något som ungdomarna upplevde.

”När man först kommer så är det just det att man ska lära sig att ta hand om sig själv, borsta tänderna osv, klara av att passa tider. Sen ju bättre man sköter sig ju mer släpper de, ju friare blir det.” (560-562)

Man pratar om behandlingen som ett försök att efterlikna det vanliga samhället. Med frukost, samlingar, sysslor, träning etc. strukturen gjorde även att dagarna gick snabbare, de flesta tyckte inte om stunder då de, som de själva uttrycker det, bara satt och gjorde ingenting.

Genom att se det som hittills framkommit genom de teoretiska glasögonen kan man konstatera att ungdomarna som individer ingått i gruppen individer som befinner sig på Staple. Då de varit en del i denna grupp har de givetvis påverkats av den övriga gruppen. Mead menar att människans jag skapas i samspelet med andra. De konflikter och de relationer som den dagliga interaktionen givit formar individens jag (Israel, 1992).

Ungdomarna menar att tillvaron på Staple är att leva i en storfamilj. För att använda Cooley anser vi att denna storfamilj blir ungdomarnas primärgrupp. De gemensamma idealen som är centrala för primärgruppen internaliseras sakta men säkert i ungdomarnas handlingsmönster. De primära idealen, den delaktighet och engagemang som ungdomarna upplever genom medlevarskapet blir till norm.

Intimiteten, samvaron och sammanflätningen av individerna är det utmärkande draget för primärgruppen (Cooley, 1981).

Enligt Cooley är människans medvetande en aspekt av det sociala sammanhang vi befinner oss i. Vårt jag formas av de människor vi kommer i kontakt med (ibid). Man kan av detta antaga att det essentiella i behandlingen på Staple är att ungdomarnas omgivning (dvs de vuxna) är förmögna att skapa ett positivt socialt sammanhang där ungdomen genom att reflektera över de vuxnas reaktioner och omdömen kan utveckla ett sundare jag. Detta sker genom att hela tiden se sig själv genom, i det här fallet de vuxnas ögon, och därefter anpassa sitt jag efter dessa förväntningar och ideal.

De nära relationerna ger flera tillfällen till rollövertaganden. I de situationer som beskrivs av ungdomarna, uppstår som en följd av de reaktioner och värderingar de möter den dialog som Mead menar att individen ständigt står i med sig själv. Vid de tillfällen då ungdomarna berättat om viktiga händelser eller konflikter är det tänkbart att de reaktioner de fått från de vuxna lett till att miget reflekterat över vad som hänt i situationen som jaget befunnit sig i. Ur den dialog som sedan uppstår mellan jaget och miget växer sedan självet fram (Mead, 1976). De förändringar som åstadkommit i självet är till gagn för den unge då denna genom att ha iakttagit reaktionerna och omdömena från omgivningen, lärt sig ett positivare socialt tillvägagångssätt.

Ungdomarna kommer sannolikt från miljöer där de signifikanta andra varit exempelvis vänner med liknande sociala problem. Det kan tänkas att då man lever i den världen blir det deras omdömen och värderingar som styr utvecklingen av det sociala jaget. När detta bryts och ungdomarna i de här fallen kommer till Staple, beskriver ungdomarna att de som arbetar på Staple blir deras vänner, deras familj. Kort och gott, de utvecklar nya viktiga och nära relationer. Med tiden blir de nya rollövertaganden som görs gentemot de vuxna de som är viktigast. Det är nu deras värderingar och reaktioner som i störst utsträckning formar ungdomarnas sociala jag. De som finns på Staple, främst personalen, blir de nya signifikanta andra för ungdomarna.

De flesta ungdomar nämner någon eller några ur personalgruppen som betydligt extra mycket för dem. Dessa tolkar vi har blivit deras referensindivider. Vilket vill säga att

de reaktioner och åsikter som kommit från dessa personer i större utsträckning haft betydelse för ungdomens utveckling av ett sundare jag eller om man så vill, person.

## 10.2. Arbetslagen

Något som samtliga ungdomar berör när de ska berätta om hur de ser på behandlingen på Staple är *arbetslagen*. Som vi tidigare beskrivit har man tre arbetslag, kök, ute och tvätt. I lagen ingår både ungdomar och vuxna.

”Det är att lära sig ta ansvar. De flesta som kommer dit har aldrig lyft ett finger. Tänk er då att tvätta för 20 personer eller laga mat till lika många. Det lär man sig mycket av. Jag har lärt mig ta hand om hemmet och att laga mat, det är en stor fördel för mig idag. Utelaget betydde också mycket för mig, jag var rätt häändig. Så jag fick visa de vuxna vad jag gick för och då blev de glada, vilket gjorde mig glad.” (634-638)

En uppenbar betydelse arbetslagen har haft för ungdomarna är att det ger dagen struktur och *inhåll*. De ger även en praktisk träning och därigenom en förberedelse inför vardagliga rutiner senare i livet. Vidare ger de en möjlighet till *naturlig kontakt* med andra ungdomar samt personal. Man pratade mycket med varandra i arbetslagen medan man utförde arbetsuppgifterna, både elever emellan och med personal.

”Dagarna går mycket snabbare. Jag är hellre i arbetslagen än går runt där och inte gör någonting. Det får en att tänka på annat.” (308-309)

Detta citat är ett tydligt exempel på betydelsen av meningsfull sysselsättning under dagen, något som de flesta tyckte var viktigt.

Cooley menar att den sociala samvaron som finns inom primärgruppen är av oerhörd vikt för individen (Cooley, 1981). Arbetslagen ger en naturlig chans till samvaro ansikte mot ansikte. Och detta umgänge är viktigt eftersom Cooley menar att det här utvecklas känslan för rätt och fel, sympati och medmänsklighet. Ur detta springer även våra värden som frihet, kärlek och rättvisa. Ungdomarna säger att de under arbetsdagen fick många tillfällen att samtala med de vuxna. Ur dessa samtal kan man anta att ungdomarna fått flera tillfällen att utveckla ovanstående ideal.

Då ungdomarna i samtal med de vuxna får höra andra värderingar och synsätt uppstår efter ett tag ett övertagande och efter hand integrerande av dessa i sitt själv. Man får

ett annat synsätt och de värderingar, som Mead benämner den generaliserade andre, utvecklas och förstärks.

### 10.3. Rädslan för det okända

De flesta ungdomarna menar att en central del av Staples behandling går ut på *disciplin*. Med det menar dem att de upplevde en känsla av klara och tydliga regler som skulle efterlevas.

”Jag tror att man måste ha disciplin på sig själv när man kommer ut för att kunna stå emot frestelserna.” (505-506)

Det tycks viktigt att ungdomarna känner sig starka och trygga i sig själva när de lämnar Staple. Samtligas utsagor vittnar om en klar inställning från Staples sida att man växer som människa genom att överkomma svåra hinder.

”Simträningen, jag bara grät och grät. De kunde inte förstå varför jag tyckte det var så läskigt. Man kunde ju inte se botten. Jag fick panik i vattnet och bara grät. Det var väldigt traumatiskt för mig. Jag kan idag se det som positivt för jag blev tvingad att övervinna min rädsla. Det har gjort mig starkare.” (239-242)

Majoriteten av ungdomarna tar upp simträningen som ett, för dem starkt inslag i behandlingen. De är alla överens om att det haft stor betydelse för dem att kunna se att de klarar av saker som de inte trodde var möjliga. Vi kan höra att simträningen för många har bidragit till att göra dem till starkare individer som numera kan hantera sina rädslor och farhågor på ett solidare sätt.

Framförallt killarna nämner inslaget av *äventyr* i behandlingen som viktigt.

”Det är alla upplevelser jag fått, livsglädje. Att se att det finns så mycket annat än det jag höll på med innan. Jag har hoppat fallskärm, tagit dykarcertifikat. De är de största upplevelserna jag någonsin varit med om. Jag har aldrig fått någonting i mitt liv och så kommer man hit och får allt det här. Då känns det som man får vingar, så jävla läckert.” (647-650)

Det verkar vara viktigt för ungdomarna att ha fått se och prova på olika nya saker. Framst killarna menar mellan raderna att det haft betydelse i deras *identitetsutveckling*, om än till ringare del jämfört med samvaron och relationerna. Att dagarna har ett innehåll och dessutom av så ovanlig karaktär som simträning och

dykträning, menar många av ungdomarna har fått dem att kunna tänka på annat än enbart sina egna problem. Det har även gjort fritiden mer meningsfull.

”Det var ett helvete i början, träning och simträning och allt det där. Man kunde inte välja det var obligatoriskt. På andra hem jag varit på satt man bara och spelade playstation. Det var ingen meningsfullhet från personalens sida.” (14-16)

Någon nämner att han bytt ut droger mot andra kickar.

”Bra att byta ut droger mot andra kickar, för det tror jag man behöver. Jag har varit i Florida och hoppat fallskärm, bland det bästa man gjort.” (161-163)

Återigen vill vi poängtera att det verkar som om de äventyrliga inslagen av dykning och fallskärmshoppning haft störst betydelse för killarna. Tjejerna nämner faktiskt endast detta i förbifarten, vilket vi tolkar som att de inte anser dessa inslag ha varit av större vikt för dem.

I människans själv ingår en mängd olika självuppfattningar, vissa är mer centrala än andra (Mead, 1976). Vi anser att det många av ungdomarna antyder, är att de haft en dålig syn på sig själva tiden innan Staple. Sannolikt har de ändå försökt att utåt sett och inför sig själva verka starka och tuffa. Detta kan leda till inkongruens då de objektivt egentligen är väldigt utsatta. Det som händer med exempelvis simträningen, som för många varit i det närmaste traumatisk, är att ens självuppfattning sätts på prov. Vi tror att det som händer är att när ungdomen väl kastar sig ut i det okända, skrämmande vattnet och därefter ser att allt är under kontroll, inträder en ny självbild som är genuin i det avseende att den inte är påhittat tuff och stark. De har genom detta moment fått en ny självbild. En självbild i vilken de inte längre är offer utan individer som är starka och modiga och som klarar av saker och ting. Bland de olika självuppfattningar som Mead kallar multipelt jag, har de nu fått en självuppfattning att bygga stabilitet kring, en självbild som de kan utgå ifrån då de närmar sig liknande problem senare i livet.

#### **10.4. Gamling**

När ungdomarna varit på Staple en tid blir de gamlingar. Detta innebär att de får ett utökat *ansvar* och blir *förebilder* för de nyare ungdomarna.



”När man har varit där ett tag får man mer ansvar.. när det kommer nya får man visa dem, sitta på ungdomssamlingar och prata. Att bli gamling är en stor bit.” (589-591)

Samtliga ungdomar pratar om rollen som gamling med varma ordalag. Det verkar som om det har stor betydelse för dem. Plötsligt ska de rätta andra ungdomar och föregå med gott exempel. De upplever att det ökar deras engagemang i sin egen behandling och att det befäster de positiva saker de fått fram till dess.

”Man såg liksom hur de andra ungdomarna var. Sen kom det in nya, då såg man hur man själv varit och hur de gamla blivit. De vuxna diskuterar mycket med en. Det kändes bra att ta ansvar i gruppen och att andra lyssnade på mig. När jag själv var ny så tyckte jag att gamlingarna var rövslickare. Men kunde ju själv se poängen när jag varit där ett tag.” (523-526)

Flera av ungdomarna beskriver hur de i början såg gamlingarna som fjäskare, som bara ville ställa sig in. Men när de själva fick rollen, efter ett tag, så förstod de funktionen. Den är enligt ungdomarna att man ska lära sig att ta ansvar, och att man ska bidra med att skapa ett positivt klimat. En del av ungdomarna menar att rollen har dubbla funktioner.

”Det var ju kul att få känna ansvar, men eftersom man redan kommit en bit på vägen så var det egentligen självklart att man skulle visa sig som ett gott exempel. Samtidigt som de hjälper mig, hjälper jag dem.” (448-450)

Enligt vad som framkommit under intervjuerna med ungdomarna så ser de rollen som gamling som naturlig. Detta eftersom man har känslan av att vara en familj. De vill efter ett tag själva hjälpa till att upprätthålla ett positivt klimat på Staple. Rollen bidrar även till en känsla av delaktighet, en naturlig del av gemenskapen.

Rollen som gamling är viktig eftersom den befäster det rollövertagande som tidigare skett i behandlingen. Som vi tidigare antytt så är de vuxnas reaktioner och omdömen viktiga för ungdomarna, det är ett klart faktum när man lyssnar på ungdomarnas berättelser. I integrerandet av den nya självbilden hos ungdomarna, som av Cooley benämns spegeljaget och av Mead som rollövertagande, blir det viktigt att ungdomarna själva får känna att de är goda förebilder. De blir ju faktiskt till viss del referensindivider och signifikanta andre för de nya ungdomar som kommer till Staple. Detta befäster med stor säkerhet den nya positiva utvecklingen av deras själv som det centrala i deras självbild.

Den känsla av att ge något tillbaka, som de beskriver är ett utmärkt exempel på att de utvecklade solidaritet och empati med primärgruppen, och att de känner att de ingår i ett sammanhang.

### **10.5. Dags att stå på egna ben**

Mot slutet av behandlingen, och framförallt efter att den är avslutad, börjar prövningarna på allvar. Det är då man ska stå på egna ben och vara förberedd på livet ”där ute”. Hur har ungdomarna upplevt denna tid?

”De är som en familj för mig. Medlemskapet spelar en roll i det att jag känner en familjekänsla från dem, mycket trygghet. Jag brukar vara ute på Staple 2-3 ggr i månaden, jag fick följa med till fjällen för inte så länge sedan.” (382-384)

Vi kan konstatera att flera av ungdomarna vi intervjuat valt att bosätta sig på Gotland efter avslutad behandling. De har i de flesta fall kvar kontakten med Staple och deltar ibland även i deras aktiviteter. De säger dessutom att de upplever att Staple är måna om att ha kvar en bra kontakt efter behandlingen.

”Det är inte bara hej då, ha ett bra liv efter avslutad behandling.” (201)

*Stödet*, som av ungdomarna upplevs som i det närmaste det stöd man i bästa fall kan få av en riktig familj, upplevs av samtliga som väldigt viktigt. Det är t ex inga problem att komma dit och äta middag eller be om hjälp med olika saker.

”Man kan säga att Staple är min familj. Min mamma och pappa har dött. Jag är alltid välkommen på Staple. De ställer alltid upp. De hjälpte mig t ex med pengar till min mammas och pappas begravning långt efter att jag blivit utskriven.” (676-679)

Unisont i berättelserna är känslan av att gränserna mellan äkta, personligt engagemang och personalens yrkesroll, sett ur ungdomarnas perspektiv på många sätt suddas ut. Detta är något som samtliga upplever som en stor styrka i Staples behandling, i hela tillvaron där.

Känslan som ungdomarna säger sig ha är återigen att relationerna med de vuxna känns på riktigt. Eftersom att de vi träffat på något sätt har kvar en positiv kontakt

med Staple, kan man anta att de fortsätter att vara den generaliserade andre för ungdomarna även efter utskrivning. Ungdomarna säger sig ha påverkats mycket av tiden på Staple och det är tänkbart att de i framtiden kommer att bära med sig de ideal och de värderingar som de fått under sin tid på Staple.

I vårt spegeljag föreställer vi oss den bild andra har av oss. Vi föreställer oss ett omdöme av den bilden och känner till följd av detta antingen stolthet eller förödmjukelse (Cooley, 1981).

Eftersom att de vuxna på Staple blivit signifikanta andra för ungdomarna är det även efter utskrivning föreställningarna om deras förväntningar och reaktioner som styr ungdomarnas tankar om sitt eget handlande till stor del. Ungdomarna verkar tycka det är viktigt att få uppskattning från sig själva och Staple på så sätt att de inom sig har bilden av att Staple är stolta över dem. Detta hjälper sannolikt dem att inte göra negativa handlingar då de inte vill känna förödmjukelse från sina signifikanta andra.

## 10.6. Ett nytt liv

Alla ungdomar säger att de har förändrats mycket under sin tid på Staple. Hur de har förändrats är givetvis individuellt, men det finns gemensamma nämnare. Som vi tidigare nämnt är vissa nyckelord i Staples behandling; *familjekänslan, stöd, engagemang, relationer, medlevarskap, delaktighet, ansvar och förebilder*, åtminstone sett ur ungdomarnas perspektiv. Hur menar de att de då att de förändrats som människor?

”Jag kom till insikt, att det förstör för min familj och alla som står mig nära. När jag kom hit var jag hjärndöd, hade ingen empati för andra. Idag har jag det.”(182-183)

”Jag har lärt mig så mycket i och med att man bor ihop. Man måste inte tycka om varandra, men man måste acceptera varandra. Innan brydde jag mig inte om nån men lärde mig det här... jag är mer glad, tar allt med en klackspark. Har en annan syn på människor. Jag ser inte längre ner på folk.” (353-356)

Samtliga beskriver stora personliga förändringar. De förändringar de flesta tar upp är av personlig karaktär. Vår konklusion angående detta är att dessa förändringar verkar ha betytt mest för dem. De har enligt sig själva förändrat, utvecklat och lärt sig att interagera med medmänniskor. En hel del sätter dessa förändringar i samband med det faktum att man på Staple lever så nära varandra, återigen som en familj. Detta

menar man gör att man känner ansvar för varandra och att man utvecklar en förståelse för olika individer. En påfallande förändring är den *ödmjukhet* som många ungdomar anser sig ha fått.

”Jag vet att jag har förändrats. Jag har fått bättre självförtroende, och har fått glimten i ögat. Alltså jag är mer glad och har en positiv inställning till livet. Jag går bättre ihop med andra människor.” (349-351)

”Det största är hur mycket jag mognade. När jag kom till Staple så kändes det som om de ungdomar som bodde här var mycket äldre än mig fastän de var lika gamla. Man mognar väldigt snabbt här. Man får lära sig ta ansvar.” (255-257)

Några av de personliga vinster som ungdomarna nämner att tiden på Staple givit dem är framförallt en bättre *självbild* och ett bättre *självförtroende*. Många av dem uttrycker sig väldigt känslomässigt när de berättar om hur de utvecklats.

”Jag har fått bättre självförtroende. Jag hade det inte alls när jag kom hit. Jag vågar säga ifrån mer nu när något är fel.” (588-589)

”Jag ser mig själv som en starkare person. Förut föll jag lätt för gruppträck. Jag har byggt upp ett självförtroende som de flesta bara kan drömma om. Staple har visat mig att jag klarar av saker som jag inte har trott att jag skulle klara av. Som att hoppa i havet, vem gör det? Alla står ju där och vill inte, sen hoppar man i och då är det inte så farligt.” (652-656)

Ungdomarna anknyter ibland till händelser som förändrat dem, antagligen är det samma sak med avgörande händelser i behandling som ute i vanliga livet, som gör att man förändras. Enligt ungdomarna har de även fått en *framtidstro*. Flertalet säger att tiden på Staple fått dem att se ljusare på tillvaron och i synnerhet framtiden.

”Det är att se att det finns andra saker i livet. Jag har fått en grundtrygghet.” (684-685)

”Har förändrat allt, stor skillnad. Jag är en ny människa.” (80)

Människans jag och identitet och medvetande uppstår, lever och omskapas i samvaron med andra, i interaktionen med andra människor och ting (Cooley, 1981). Tiden på Staple har bidragit till att forma ungdomarna till de individer vi träffat.

Vidare menar Cooley att tänkandet är en tyst dialog mellan individen och andra i fantasin (ibid). Detta reflexiva tänkande som bidrar till utvecklandet av en personlighet har hos ungdomarna utgjort själva grunden i deras förändring. Vissa

uttrycker att de har till största delen fixat det själva, med Staples stöd. Det har de ju på sätt och vis rätt i då de ju själva med hjälp av sin reflexiva tanke ändrat sig. Men vi antar att det i de flesta fall är de signifikanta andra, i form av Staple, som man i sin fantasi fört dialogen med.

Återigen känner vi att vi måste nämna Staple som ungdomarnas primärgrupp. Som vi tidigare varit inne på utvecklas idealen och värderingarna i denna (Cooley, 1981). Flera av ungdomarna menar att de genomgått genomgripande förändringar. Bland annat säger de att de har utvecklat ödmjukhet, medkänsla, ansvar, självtillit, kärlek och hopp.

Med Meads tankegångar har utvecklandet av de nya centrala självbilderna i ungdomarnas multipla jag, skett genom att få reaktioner av de signifikanta andra i sin omgivning. Och genom rollövertagande har de sedan sakta men säkert utvecklat dessa nya självbilder som de alla anser vara så betydelsefulla för dem idag. De saker som de tar för givna idag, den generaliserade andre, har enligt dem alla utvecklats kraftigt till det bättre. Detta ”samvete” har hos alla vuxit sig så starkt så att de ogärna bryter mot detta, detta är i alla fall vad de uppger.

Vi kommer nu i diskussionen att kort sammanfatta empirin och de teoretiska konklusionerna. Därefter följer författarnas samlade intryck av framkomna fakta och tolkningar. Nu äntligen är det vi som kommer till tals.

## **11. Sammanfattning**

*Syftet med vår uppsats har varit att ta reda på och belysa hur tidigare inskrivna ungdomar har upplevt sin tid på Staple ungdomshem.*

Här kommer vi att sammanfatta svaren på vårt inledande syfte och frågeställningar. Därefter kommer vi att kort sammanfatta analysen och därefter diskutera de aspekter av uppsatsen som vi anser vara essentiella.

Vi anser att vi har fått en god bild av hur dessa ungdomar upplevt sin tid på Staple. Deras berättelser har varit både öppna och målande.

Vi har funnit att de flesta av ungdomarna själva anser att behandlingen består av olika faser som alla är ett led i den process som de inskrivna måste gå igenom. Detta är en utveckling som, enligt informanterna, pågår under tiden där man går ifrån att vara en individ utan självkänedom, till att vara en person med starkare relationer och sedermera utvecklar en vilja att bevisa och övertyga.

Man betonade de nära och naturliga relationerna, som uppstod ungdomarna sinsemellan och de som uppstod med personalen. Ofta jämfördes dessa relationer med dem som förekommer i familjer. Eller i en storfamilj, som gemenskapen på Staple jämfördes med. Vi upptäckte snabbt att just känslan av samhörighet på Staple var särskilt betydelsefull, en känsla som enligt informanterna uppstod på grund av att hemmet är ett kollektiv där även personalen fungerar i medlevarskapet. Vidare så beskriver många av ungdomarna att de upplever Staples behandling som en träning inför det verkliga livet. Man blir visad hur man lever ett normalt liv.

Det som upplevts som särskilt viktigt under vistelsen på Staple är de förutnämnda relationerna samt den trygghet och struktur som givits dem där. Att personalen varit så tillgängliga, att de inte ”går hem vid fem”, har enligt ungdomarna varit centralt. Även att de fått bevisa för sig själva att de kan och duger har varit viktigt.

Samtliga ungdomar har uppgett att tiden på Staple hjälpt dem. Vistelsen där har fått dem att mogna, lära sig ta ansvar samt har givit dem nya ideal och nya sätt att se tillvaron på. De beskriver sin förändring med stora ordalag, ofta med uttryck som att de blivit en ny människa. De har fått framtidstro och de har utvecklat en positivare social förmåga. De upplever sig interagera bättre med andra människor och säger sig ha fått bättre självförtroende och självkänsla. Många har även fått en större respekt för andra människor, fått större empati. De uppger alla att de förändrats till det bättre.

För att försöka förstå vad de berättat om har vi använt oss av en interaktionistisk ansats, där vi har använt oss av Cooleys och Meads socialpsykologi. Dessa bygger på uppfattningen att människan är ett samhälligt väsen som utvecklar sin individualitet mot bakgrund av ett konkret samhälle.

Familjekänslan, känslan av gemenskap var central i ungdomarnas syn på sin tid på Staple, Här kopplade vi in Cooleys begrepp primärgrupp, då vi anser att det är så storfamiljen fungerar för ungdomarna. Vår uppfattning är att storfamiljen skapar ett sammanhang där de som befinner sig däri, präglar och influerar varandra och hjälps åt att finna nya ideal och normer som de gemensamt kan internalisera i sina nya jag. Cooley menar vidare att den sociala samvaron som finns i primärgruppen är av oerhörd vikt. Delaktighet i såväl arbetslagen som konflikterna samt de nära och naturliga kontakter som skapas mellan ungdomarna och de vuxna hjälper ungdomarna att integrera de vuxnas synsätt och värderingar i deras själv.

Relationerna ger tillfälle till rollövertagande och Mead menar att ungdomarnas mig i relationerna till de vuxna har reflekterat över situationen som jaget befunnit sig i. Det är ur dialogen mellan miget och jaget som självet växer fram. Sakta men säkert byts ungdomarnas kanske tidigare negativa signifikanta andra ut mot personalen och gamlingarna som kan vara positiva förebilder och bli signifikanta andra som för ungdomen på rätt spår.

Genom att ungdomarna sätts på prov och tvingas möta sina svagheter ändras deras självbild och deras självförtroende höjs. Att de bevisar för sig själva att de klarar av saker stärker deras självbild.

Rollen som gamling hjälper också ungdomarna att känna att de är bra förebilder. De blir referensindivider och signifikanta till de nya ungdomarna och deras, enligt Cooleys, spegeljag eller som Mead benämner det rollövertagande befasts ytterligare. Spegeljaget är den bild ungdomarna tror att andra har av dem. Om denna bild kan ändras från enligt ungdomen själv negativ till en positiv bild, så kommer ungdomen att vilja upprätthålla den positiva bilden som också bemöts positivare av de signifikanta andra, i detta fall de vuxna och de andra i primärgruppen. Människans jag och identitet och medvetande skapas i samvaron med andra.

## 12. Avslutande diskussion

Vi kommer nu att gå in i en mer fri diskussion av vad som framkommit i vår uppsats och framförallt kring tankar som fötts under arbetet med denna.

Det är oerhört glädjande att de ungdomar vi träffat har kunnat ge oss en så överlag positiv bild av sin tid och sin förändring på behandlingshem.

Det mest övergripande vi har kunnat se och det som har varit den röda tråden genom alla intervjuer och utsagor om hur informanterna ser på sin vistelse på Staple är det mellanmännsliga relationerna. Det är det som ungdomarna fått mest ut av och det är också det de tar med sig i minnet. Att de får respekt för andra människor och utvecklar sin förmåga till empati.

Innan vi startade med intervjuerna så hade vi en tanke om att det som skulle komma att vara det viktigaste i ungdomarnas behandling skulle vara det äventyrsbaserade inslaget i behandlingen tillsammans med de många och olika formerna av aktiviteter.

Men så var inte fallet riktigt. Pojkarna talar förvisso om att detta har varit en stor poäng med deras behandling, men vi tycks ändå kunna se att relationerna och de ständiga diskussionerna och konflikterna är det som har gjort susen. Disciplin är också ett ord som kommer igen och talas om av de flesta ungdomarna. Att man lär sig genom återupprepning och att dåliga ursäkter inte accepteras.

Vi är medvetna om att Staple inte har funnits så länge och att de som varit utskrivna längst ändå bara har varit ifrån Staple knappa 2 år. Det skulle vara mycket intressant att följa upp dessa 8 ungdomar om ytterligare 5-10 år för att se hur det har gått för dem. Det kanske är något för oss att titta närmare på när den tiden närmar sig.

Det har varit oerhört intressant att få ha tagit del av dessa ungdomars historia och deras åsikter. Vi hoppas att även framtiden kommer att vara lika ljus för dem. Till andra studenter och forskare kan vi bara säga att om ni som har funderingar på att ta reda på eller belysa någon före detta klient grupp efter deras tid som klient, att inte tveka. Det har för vår del varit mycket intressant och det har väckt tankar och funderingar om både det ena och det andra. Att leva och bo kollektivt verkar för dessa ungdomar ha haft en stor inverkan på hur det har gått för dem. Att de har kunnat följa upp tankar och diskussioner även efter den sk. arbetsdagens slut.



Att det finns stora skillnader mellan olika behandlingshem och institutioner var vi införstådda med sedan tidigare, och det känns verkligen som om att ungdomarnas respektive socialsekreterare eller vem det nu har varit som har bestämt eller tagit upp Staple som ett förslag på behandlingshem för just sin ungdom, verkligen har träffat rätt. Alla passar kanske inte för alla typer av behandling. Som vi tidigare har tagit upp så finns det massor med olika teman eller inriktningar på behandling och det bör ligga stor tanke bakom vem som ska gå in i vilken behandling.

Något som vi också anser är att det krävs speciella människor för att jobba som medlevare i ett kollektiv. Kanske är det detta som i slutändan gör att de åtta ungdomar som vi har pratat med idag står med bägge fötterna på jorden och har enligt både oss uppsatsförfattare och sig själva det ganska bra förspänt idag. Att de människor som väljer att leva som medlevare kanske faktiskt är mer engagerande och att eftersom de väljer att dela med sig av sig själva och sin tillvaro, på ett större och mer intensivt sätt kan bidra till att hjälpa dessa ungdomar på rätt väg.

Vi har under hela detta arbetes gång haft diskussioner sinsemellan om vad som är den gemensamma nämnaren för att man efter sin utskrivning från ett behandlingshem ska kunna se att det på något sätt har givit en någonting att minnas och kanske leva efter. Vi menar sammanfattningsvis att för de ungdomar som vi har pratat med så är det liknelsen av att bo i en trygg familj där normer och moral är något som normalt internaliseras och vävs in i den vanliga uppfostran och mognaden. Att man har vuxna som föregår med gott exempel och som engagerat ställer upp och kommer med svar på alla de frågor som växer fram i takt med att man närmar sig vuxenvärlden. Även de andra ungdomarna som får liknas vid syskon som ställer upp och stöttar en när det blåser kallt, men som också kan glädjas med en i stunder av lycka och framgång.

Vi vill avsluta denna uppsats med att tacka för att ni har tagit er tid att läsa vårt arbete och ge er ett av de många talande citat som ungdomarna har delat med sig av till oss under våra intervjuer.

”Staple har lärt mig ödmjukhet och förståelse. Det är det som tagit mig dit jag är idag. Alla diskussioner med de vuxna har gett mig förståelse för andra människor” (77-78).

## 13. KÄLLFÖRTECKNING:

### 13.1. Litteratur:

- Ahlin, Göran & Båge, Christer m fl. (1974): *Miljöterapi*, Bonniers, Stockholm
- Andreassen, Tore (2003) *Institutionsbehandling av ungdomar*, Elanders Gotab, Stockholm
- Bergnehr, Olle & Kristiansen, Arne (1984): *Medlevarskap och behandling*, Liber förlag, Stockholm
- Cooley, Charles (1981): *Samhället och individen*, Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund
- Gordan, Kurt & Palmgren, Lisbeth (2001): *Miljöterapi* Svenska föreningen för psykisk hälsa, Stockholm
- Hilte, Mats (1996): *Avvikande beteende*, Studentlitteratur, Lund
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bert Krohn (1997): *Forskningsmetodik*, Studentlitteratur, Lund
- Israel, Joachim (1992): *Martin Buber*, Natur och Kulturförlaget, Stockholm
- Johansson, Katarina & Wirbing, Peter. (1999) *Riskbruk och Missbruk*, Natur och Kultur, Stockholm
- Levin, Claes (1998): *Uppfostringsanstalten*, Arkiv förlag, Lund
- Mead, George H (1976): *Medvetandet, jaget och samhället*, Argos förlag, Lund
- Nilsson, Björn (1996) *Socialpsykologi*, Studentlitteratur, Lund
- Nordström, Carl & Thunved, Anders (2004) *Nya sociallagarna* Nordstedts Juridik AB, Stockholm

### 13.2. Tidsskrift:

- Månsson, Sven-Axel (2003) Att förstå sociala insatsers värde, i nordisk Socialt Arbeid nr 2
- Studiehandledning, *Socialt arbete med drogmissbrukare*, 20p, SOL 065, VT 2005

### 13.3. Uppsatser:

Clementsson, Robert (1999): *Tvångsvård i samhällets tjänst- att arbeta med förvaring och uppfostran av missbrukande och kriminella ungdomar på Råby ungdomshem*, Socialhögskolan, Lunds universitet

Hagberg, Maria (1998): *Sex ungdomar berättar- en retrospektiv studie av sex ungdomars upplevelser av att vara i kontaktfamilj*, Socialhögskolan, Lunds universitet

### 13.4. Rapporter:

Blomqvist, Jan (1991:14): *Rätt behandling för rätt klient - ingen enkel match*, FOU-rapport

Dahlgren, Lars & Dahlgren, Lena (1996): *Medlevarskap*, Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Elanders Gotab, Stockholm

RRV, rapport (2002:6), Riksrevisionsverket

### 13.5. Internet:

Statens Institutionstyrelse: *SiS uppdrag och verksamhet*, 2005-02-11  
<<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=85>> (2005-05-04)

Socialstyrelsen: *Barn och unga – insatser år 2003*, 2004-08-24  
<http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2004/8486/Sammanfattning.htm>  
(2005-05-04)

Rättsnätet: *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga* 1990-03-08  
<<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19900052.HTM>> (2005-05-04)

Encyklopedin Wikipedia: *Missbruk*  
2005-01-10 <<http://sv.wikipedia.org/wiki/missbruk>> (2005-04-19)

Nationalencyklopedin: *Medlevarskap*  
<[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h\\_search\\_mode=simple&h\\_advanced\\_search=false&t\\_word=medlevarskap](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=medlevarskap)>(2005-04-18)

Nationalencyklopedin: *Gruppdynamik*  
<[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h\\_search\\_mode=simple&h\\_advanced\\_search=false&t\\_word=gruppdynamik](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=gruppdynamik)> (2005-04-18)

Nationalencyklopedin: *Miljöterapi*  
[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h\\_search\\_mode=simple&h\\_advanced\\_search=false&t\\_word=milj%F6terapi](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=milj%F6terapi) (2005-04-18)

Staple Ungdomshem: *Pedagogik med gruppdynamik och miljöterapi*  
<http://www.staple.se/ungdomshem/arbetsatt/pedagogik.html> (2005-04-15)

## **Bilaga 1**

### **Intervjuguide**

#### **Före tiden på Staple**

- uppväxt?
- tidigare behandling?
- missbruk?
- skolgång?
- fritidsintressen?
- orsak till placeringen på Staple?

#### **Under tiden på Staple**

- beskriv en typisk dag på Staple
- hur uppfattar du Staples behandling?
- minns du någon särskild händelse?
- relationen till personal på Staple
- någon speciell du kommer ihåg?
- varför?
- nämn något positivt om Staple
- nämn något negativt om Staple

#### **Efter tiden på Staple**

- hur ser ditt liv ut idag?
- missbruk?
- på vilket sätt har tiden på Staple hjälpt dig komma ur ditt missbruk?
- sysselsättning?
- fritidsintressen?
- bostad?
- har tiden på Staple förändrat dig?
- på vilket sätt?
- vad var/är det viktigaste som tiden på Staple har gett dig?
- varför?
- syn på sig själv
- hur ser du på din framtid?

## Bilaga 2

### Förfrågan om deltagande i en C-uppsats. 2005-04-14

Vi undrar om du skulle vilja medverka som informant/intervjuperson i vårt arbete med en uppsats som vi skriver på vår utbildning?

**Vi är två studenter vid Socialhögskolan på Lunds Universitet, som läser sjätte terminen på socionomprogrammet. Vi har tänkt skriva en c-uppsats om hur några av de ungdomar som har varit inskrivna på Staple HVB-hem ser på sin vistelse där.**

Vi har blivit tillfrågade av de ansvariga på Staple ungdomshem om vi kunde skriva vår c-uppsats om något som rör Staple. De kommer alltså att få ta del av det färdiga arbetet, men i övrigt är detta en undersökning som vi själva ansvarar för.

Det är era egna berättelser och er syn på tiden på Staple som kommer att vara det centrala i vår uppsats. Allt som allt hoppas vi på att genomföra 8-10 personliga intervjuer som var och en kommer att pågå under 60-90 minuter. Materialet kommer slutligen att publiceras i uppsatsform på Socialhögskolan i Lund, samt på Internet.

**Vi garanterar er att ni kommer att vara anonyma.** Allt material, såsom bandinspelningar och anteckningar rörande vårt arbete och våra intervjuer kommer att förvaras på säkert ställe, där inga obehöriga har tillträde. Med andra ord, all information som inkommer till studien kommer vi att behandla konfidentiellt. Ditt deltagande i studien är givetvis frivilligt och du kan när du önskar det avbryta ditt deltagande utan närmare förklaring.

Detta informationsbrev har utfärdats i 30 ex och har skickats till Staple Ungdomshem. De ansvariga på Staple har därefter vidarebefordrat detta brev till samtliga som har varit inskrivna. Vi har alltså inte själva tillträdet till några upplysningar om dig.

Om du vill medverka får du därför själv kontakta oss. Vi hoppas att du vill vara med i vår undersökning **eftersom dina erfarenheter är viktiga!** Vi kommer naturligtvis att anpassa oss efter när och var du vill träffa oss, men eftersom att vi arbetar under tidspress kan vi bara genomföra intervjuerna mellan den 21: e april och den 10: e maj.

Vi hoppas att höra av dig!

***Vänliga hälsningar***

Mikael Bergqvist & Jocke Ekberg

[mickebj@hotmail.com](mailto:mickebj@hotmail.com) , 0735070965 & [jockeekberg@yahoo.se](mailto:jockeekberg@yahoo.se) , 0735150138